

Laupäev
+3...8

Pühapäev
+4...+10

Esmaspäev
+9...+13

www.ilm.ee

Nädaline

Nr. 117 (1977) LAUPÄEV, 13. oktoober 2007

SÕLTUMATU AJALEHT

HIND 8.90 kr

OSTA VÕI EHITADA?

Loe teisipäevasest lehest

Kohilas alustati kahe lasteasutuse projekteerimist. Lk 2

Rapla lionid heategemisega kogukonnas pildil. Lk 3

Vestlus
Aarne Liiviga. Lk 6

Ärge laske plaanida Raplasse uusi büroohooneid. Lk 12 ja 13

MÕELDES TAGASI:
Sajand tuntud kodu-uurija Mart Tapupere sünnist. Lk 7

Lelles ilmavaatlejal külas. Lk 16

9771406085007

ISSN 1406-085X

Hagudisse püstitati hariduselu järjepidevuse märk

Liis Ehavere

Eile avati Hagudi külas piirkonna hariduselu järjepidevuse märgiks kunagise koolihoone juures mälestuskivi, millelt eemaldasid katte esimese klassi poiss Silver Pärn ja üheksanda klassi tüdruk Karoliina Pavljuk.

Rapla maavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna hariduskorralduse peaspetsialist Lea Leppik ütles mälestuskivi juurde lille asetades, et selline visa hingega lill nagu eerika on olnud ka Hagudi piirkonna hariduselu – liikunud ühest kohast teise ning ikka jätkunud. „Kui kivi asemel oleks säilinud koolimaja, siis oleks tänastel lastel liiga lihtne, maja räägiks enda eest, kuid nüüd on lastel võimalus aktiivselt kodu-uurimisega tegelda,” täiendas Leppik.

Hilisemal koosviibimisel Hagudi koolis ütles direktor Rein Voorel, et mälestuskivi paigaldamise idee pärineb Hagudi külavanemalt Harri Õunapuult ning et meeskonnatöö tulemusena seisabki tänasest kunagise külakooli hoone vastas mälestuskivi kirjaga: Hagudi esimene koolitund peeti siin 15. oktoobril 1870.

Oma lapsepõlve kodukoolist kõneles teiste hulgas Rapla valla aukodanik Esra Rahula. „Kui mina isaga kooli jõudsin, oli pool aastat juba möödas,” ütles parema hariduse nimel esialgu linnakooli pandud Rahula. Kuid haigestumise ja sellele järgnenud puudumise tõttu valisid tema vanemad seejärel ümbruskonna koolidest hea mainega Hagudi kooli. Rahula mäletamist mööda oli koolihoone lihtne ja sobis maalaapsele hästi teiseks koduks, eredalt on tal mees ka õpetaja Viktor Turp.

„Kuid kõige olulisemad olid siiski sõbrad ja ühised ettevõtmised vahetundides,” lisas kunagi vallatu koolipoiss olnud Rahula.

Endine koolidirektor Elfriede Miller rääkis Hagudi kooli aktiivsest tegutsemisest nelja aastakümne tagusel ajal. Koosviibimisel tervitasid rahvast ka Rapla vallavanem Aare Heinvee

Hagudi kunagise koolihoone juurde mälestuskivi paigaldamise idee pärineb Hagudi külavanemalt Harri Õunapuult.

ARVO KULDKEPI fotod

ning abivallavanemad Imbi Kalberg ja Hans Liibek.

Lisaks mälestuskivile Hagudi külas paigaldati mälestustahvel Kuku külas asuvale Vana-Kooli talule, kus 1870. aastast tegutses Seli kool. „Mälestuskivi mõtet sai kinni võetud ja nii märkisimegi ära mõlemad praeguse haridustempli eelkäijad,” sõnas Voorel.

Tänase Hagudi kooli eelkäi-

jateks ongi kunagised Seli ja Hagudi koolid.

Oma praeguses asukohas seisab Hagudi kool seitsekümmend aastat. Omal ajal kohalike ärksate talumeeste ja koolijuhataja Valeria Kiperi initsiatiivil ehitati uus koolimaja pärast pikki asukohavaidlusi Hagudisse raudteejaama lähedale. Ja kuigi esialgu oli kool Eestis üks moodsamaid, jäi ta

aastate pärast kitsaks ning vajab juurdeehitust.

Tänaseks on koolihoonest välja kasvanud hariduskeskus, mis koondab lasteada, kooli, raamatukogu ja huvikeskust.

Esmaspäeval teevad Hagudi kooli kõik õpilased matka kunagise koolihoone asukoha juurde Hagudi külla ning kogu kooliperega peetakse sünnipäevapiknik.

Märjamaa vallavalitsuses töötab uus ametnik

Maire Kõrver

Märjamaa vallavalitsuses töötab alates oktoobrikuust uus ametnik – Gaili Ilisson. Ta asendab vanemapuhkusele läinud abivallavanemat Triin Matsalu, kes jäi töölt ära 21. augustil. Gaili Ilisson on lõpetanud psühholoogia ja eelpedagoogika eriala Tallinna Pedagoogikaülikoolis ning jätkab õpinguid Audentese Ülikooli magistrantuuris ärijuhtimise erialal spetsialiseerumisega inimressursi juhtimisele.

Gaili Ilissoni sõnul on ta oma uues ametis Märjamaa vallavalitsuses abivallavanema asendajana juba sisse elada jõudnud. „Eks tuli lihtsalt järjest hakata igapäevaseid tööülesandeid lahendama ja nii see kogemus tuleb,” märkis ta. Praegu nõuab temalt kõige rohkem tähelepanu töö valla arengukavaga.

Riigiasutustes on ta ametis olnud alates 1995. aastast ja töötanud aastaid personalijuhina. Märjamaa valda Rangu külla oma vanaisa talu asus ta elama 1999. aastal. Gaili Ilissonil on veel alla kolmeaastane laps ning tema enda lapsepuhkus lõpeks alles 17. novembril, kuid ta otsustas veidi varem tööle tulla.

Gaili on aastaid tegelnud hobi korras hobusekasvatusega – tal on ponid ja suured hobused. 2007. aastal lõpetas ta kiitusega Türi tehnikaja ja maamajanduskooli hobusekasvatuse erialal ning talle omistati Eesti Põllumajandustootjate Keskliidu poolt põllumajandustootja III kutsetunnistus.

Gaili Ilisson.

REET SAARE foto

LÜHIDALT

Täna saab lehe tellija Nädalise koos KoduMajaga

Täna jõuab koos Nädalisega tellija postkasti ehitus- ja aianduslisa KoduMaja, mida pannakse kokku Saaremaa lehes Meie Maa. Järgmisest aastast saab see olema mitme maakonnalehe, teiste hulgas ka Nädalise kord kuus ilmuv lisa. See on üks osa maakonnalehtede vahelise koostöö laienemisest, millest tuleb pikemalt juttu 2. novembril Raplas Nädalise korraldatavas kontserniväliste lehtede ümarlauas.

Tõnis Tõnisson

Rapla autopuistajad saadi kätte

Ööl vastu teisipäeva murti Raplas Kastani ja Mahlamäe tänaval sisse kümnesse sõiduautosse. Kurjategijate saagiks langes ka politsei raadiojaam ja vilkurkuppel.

Ringkonnaprokurör Aarne Pruusi sõnul arreteeriti juba kolmapäeval selles kuriteos kahtlustatavana 21aastane Raivo ja 23aastane Priit. Mõlemad on Rapla elanikud ja politseile varasemast ajast tuttavd. Kuritegu sooritati öösel kella kolme paiku. Neljapäeval tunnistasid noormehed kuriteo üles ja näitasid, kuhu nad varastatud kraami peitsid. "Varastatud raadiomagnetonid on omanikele juba tagastatud," rääkis Pruus. "Mul on hea meel, et nii paljude kannatanutega kuritegu kiiresti avastati," lisas ta.

Toivo Räägel

Raplas kodude sundmüük endisel tasemel

Viimase kümne kuuga on pangaklientidelt ära võetud kodude arv kahekordistunud, kirjutas Eesti Päevaleht.

Paljud eluasemelaenu võtjad on sattunud makseraskustesse, kuna ei suuda kasvavat laenuintressi maksta. Selle aasta jaanuaris ilmus ametlikes teadaannetes kümme enampakkumiskuulutust, kus täituriid müüvad pangale võlgu jäänud inimeste kodusid. Septembris oli nende arv ajalehe teatel 27.

Rapla kohtutäiturile Õnne Pajurile ei ole küll silma hakanud, et kodude/korterite sundmüüki panek oleks Raplamaal aastaga suurenenud. "Mõned objektid on meil töös, kuid neid on alati olnud," ütles Pajur Nädalisel. Oma eluasemest võib ilma jääda ka muudel põhjustel, näiteks kommunaalteenuste võlgnevuse pärast. Eriti torkab see silma Kehtna puhul. Pangalaenuga on seotud ainult ühe eluaseme müük. Täpset statistikat, miks eluasemed sundmüüki pannakse, Pajur ei oma, kuna kohtutäitur tegeleb korraga sadade võlglastega.

Toivo Räägel

Kohilas alustati kahe lasteasutuse projekteerimist

Toivo Räägel

Kohila vallavalitsus loodab selle aasta lõpuks valmis saada Kohila päevakeskuse ja Prillimäe lasteaia juurdeehituse projekti, et saaks tuleva aasta algul ehitusega alustada.

8. oktoobril andsid Põhja Regionaalse Maanteameti ase-direktor Erkki Mikenberg ja Rapla Teed OÜ juhatuse esimees Tõnu Vilipuu Kohila vallale üle Kohilas Viljandi mnt 9 asuva haldushoone võtmed.

Ehitusnõunik Priidik Saare sõnul koostatakse praegu lähteülesannet, mille alusel saaks arhitekt seal päevakeskust projekteerima hakata. Päevakeskus peaks valmima tuleva aasta kevadeks.

Sel neljapäeval käis arhitekt Kaie Enno Prillimäel lasteaia konstruksioone üle vaatamas. Selle tulemusel peab selguma, kas Prillimäel ehitatakse lasteaiale üks korrus peale või tehakse kõrvale

Tõnu Vilipuu annab Hillar Kalmatile üle Kohila teemeistripiirkonna Viljandi mnt 9 asuva haldushoone võtmed.

EEVA KUMBERGI foto

uus hoone. Ka Prillimäe lasteaia juurdeehituse projekt peab lepingu järgi täna aasta lõpuks valmima, et järg-

mise aasta algul saaks ehitama hakata. "Ehitama saab siis hakata, kui valla volikogu on 2008. aasta eelarves sel-

leks raha ette näinud," täpsustas Saare. Projekti koostamiseks leiti raha tänavusest eelarvest.

Kuninglikud tingimused

Valla avalike suhete nõunik Eeva Kumbergi sõnul oli Kohila vald majandusministeeriumi pakutud hoonest väga huvitatud, sest maja sobib ideaalselt laste päevahoiu korraldamiseks.

Kohila alevi keskel, Keila jõe kaldal asuva kinnistu suurus on üle 1,1 hektari, hoone kogupindala üle 200 ruutmeetri, lisaks garaazid ja muud abihooned. Peahoone loodetakse lastele avada tuleva aasta aprillist. Majja saaksid koha kuni 27 söimeealist põnni. Valla haridusnõuniku Reet Reispassi sõnul panustab vald maja ümberprojekteerimisse ja remonti ligikaudu 2 miljonit. Kuna laste päevahoid on kallim kui lasteaia-teenus, on vald valmis lapsehoiuteenus eest lapsevanematele iga kuu kompenseerima 2000 krooni.

Kohila vallas elab 6700 inimest, elanikkonna juurdekasv on olnud stabiilne. Lapsi sünnib palju, praegu on lasteaia-kohti 283. Tulevaks aastaks on 112 last kohta ootamas.

Tamm asendab Riigikogus Tõnissoni

Heino Laiapea

Neljapäeval Riigikogus ametivande andnud sotsiaaldemokraat Jüri Tamm ei saanud Riigikogu liikmeks ootamatult. Nii nagu polnud ootamatu ka Liina Tõnissoni lahkumine.

„Meil oli see juba varem kokku lepitud, et lahkun Riigikogust,“ ütles 8. oktoobril lahkumispalve esitanud Liina Tõnisson. „Olen öelnud, et mis ma seal ikka istun. Kõik istuvad vaikselt nohinal oma kohtadel ja vajutavad nuppu,“ rääkis Liina Tõnisson. „Praegune Riigikogu hakkas peksa saama sellest hetkest, kui ametivande andis,“ ütles Liina Tõnisson. „Ühiskonnal oli kujunenud eelnev hoiak seoses parlamendiliikmete kuluhüvitiste teemaga.“ Tõnisson tunnistas samas, et lahkumise põhjus pole selles Riigikogu koosseisus, vaid pikemaajalisem arusaam.

Päriselt ei loobu

„Poliitika on karm valdkond. Mis silmist, see südamest,“ lootis Liina Tõnisson aktiivselt poliitilisest tegevusest tagasi tõmbuda. „Olen Eesti Panga nõukogu liige ja arvan, et ka muud tegevust jätkub.“ Samas on ta lubanud teda asendama asunud Jüri Tammele ning teistele sotsiaaldemokraatidele nõuga abiks olla.

Sotsiaaldemokraatide fraktsiooni kuulunud Liina Tõnisson polnud erakonna lii-

ge, aga Jüri Tamm on erakonna liige juba 1998. aastast. „Siis oli see Rahvaerakond, mis hiljem liitus mõõdukatega,“ rääkis Jüri Tamm. „Ma pole elu jooksul vahetanud erakonda, valimisringkonda ega põhimõtteid.“ Tamm on Riigikogusse tööle asumisega varem arvestanud ning see ei too tema teistes tegevustes kaasa muudatusi. „Eesti Olümpiakomitee, spordiliikumine, oma äriaga tegelemine ja poliitika elukutse on alati üksteist täiendanud,“ rääkis Tamm. „Peab ju kursis olema nii teooria kui ka praktikaga.“

Riigikogu valmistel kandidaatsid Liina Tõnisson ja Jüri Tamm Harju- ja Raplamaal. Riigikokku sai rohkem hääli kogunud Liina Tõnisson. Tõnisson ja Tamm on varem koos töötanud Riigikogu majanduskomisjonis. Liina Tõnisson lasi ka pärast viimaseid Riigikogu valimisi end määrata majanduskomisjonis, et tema lahkumisel oleks asendaja selle tööga tuttav. Nüüd saab Jüri Tamm sotsiaaldemokraatide esindajana koha nii majanduskomisjonis kui ka Euroopa asjade komisjonis. „Möödunud korral olin Riigikogus opositsioonis, siis jäi palju algatatud häid mõtteid täitmata, nüüd on vaja need realiseerida,“ ütles Jüri Tamm oma eesmärkide kohta Riigikogus.

Liina Tõnisson ja Jüri Tamm valimiseelsel debatil veebruaris Raplas.

HEINO LAIAPEA foto

Tamme hinnangul on valijad kasutanud vähe võimalusi Riigikogu liikmetega kohtumiseks. „Kui aegsasti kutsute, tulen alati,“ kinnitas ta.

Liina Tõnisson: „Ma ei ole inimene, kes vastu vaidlema ta täidaks käsku, ilma et sõna võtaks. Olla parlamendi võimupoole on väga nüri tegevus: valitsus teeb otsused, saadab need parlamenti ja parlament täidab need vastu vaidlemata. Aga demokraatlikus parlamentaarses riigis peaks see olema vastupidi - valitsus peab täitma parlamendi otsuseid!“

Allikas: Eesti Päevaleht

Meediamull ootab osalema Raplamaa gümnaasiste

Keskkoolealistele mõeldud meediamäng Meediamull jõuab sel õppeaastal ka Raplamaale. Esimene voor on juba 2008. aasta jaanuaris. Rapla maakonnas on mängu korraldajateks Rapla Vesiroosi gümnaasium ja ajaleht Nädaline.

2003. aastal Järvamaal alguse saanud mängu on tänaseks edukalt mängitud lisaks Järvamaale ka Viljandi ja Pärnumaal. Sel aastal otsustati osavõtjate ringi laiendada ning mängu algatajad Kristiina Rattasepp (õppekeskkonna Miksike projektijuht) ja Ülle Müller (Paide gümnaasiumi huvijuht) tegid ettepaneku mänguga ühineda Rapla Vesiroosi gümnaasiumile ja ajalehele Nädaline. „See on ideaalne võimalus koolile teha koostööd kohaliku meediaga,” ütles Ülle Müller teisipäeval RVGs kokkusaamisel kooli ja ajalehe esindajatega.

Nii Järva- kui ka Viljandimaal võtab mängust osa 7 kooli. Kuigi mäng on eelkõige suunatud gümnaasiumidele, on osalema oodatud ka kutsehariduskoolid.

Mängus on kolm maakondlikku vooru: I voorus võistlevad XII klassid, II voorus XI klassid ja III voorus X klassid. Viieliikmelised võistkonnad peavad vastama meediaajalugu, kohalikke ja üleriigilisi uudiseid puudutavatele küsimustele ning täitma loomingulisi ülesandeid (tege- ma intervjuusid, koostama uudiseid vms). On olemas ka kodune ülesanne, mis igaks vooruks tuleb ette valmistada.

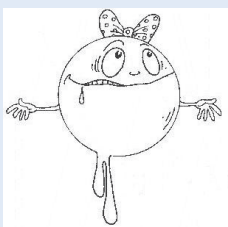
Küsimused koostatakse igale voorule eelneva kolme nädala uudiste põhjal ja neid on 20. Eelvoorude küsimused on maakondades erinevad, kuid korraldajad jälgivad võimaluste piires ühtset formaati. Finaalküsimused/ülesanded puudutavad üleriigilisi uudiseid, kuid koostatakse maakondade töögruppide esindajate osavõtul.

Maakondlike voorude tulemuste põhjal selgitatakse igas maakonnas välja kolm paremat kooli, kelle siis juba kuueliikmelised (2 õpilast nii X, XI kui ka XII klassist) võistkonnad osalevad finaalis. Sellel õppeaastal peetakse finaali 28. märtsil Viljandis. Iga vooru ja finaali võitjale pannakse välja auhinnad. Suuremateks auhindadeks on viimastel aastatel olnud reisid. Näiteks 2006. aastal oli võidureisiks sõit Tallinna. Nn meediareisil külastati TV3, telemaja ja telesaadete „Kes tahab saada miljonäriks?” ning „Eesti muusika karikas” salvestusi.

2007. aastal sõitsid võitjad Läti. Siis külastati Riia tele- ja raadiomaja, Lidot ning tutvuti linnaga.

Selle aasta võidureis on veel täpsustamisel.

Mängu eesmärk on arendada õpilastes meediateadmissi ja -oskusi ning äratada huvi kohaliku elu vastu. Senised kogemused kinnitavad, et nii mõnelgi noorel on tänu mängus osalemisele tärganud suurem huvi meedia vastu, paljud neist julgevad saata oma kirjutisi maakonnalehte. Maakondades, kus on olemas kohalik raadio, on noored leidnud rakendust noortesaadete tegemisel. Ühe plussina töid korraldajad välja sellegi, et mängus osalemine annab noortele julguse oma arvamust meedia vahendusel välja öelda.

Mängu logo, autor Indrek Tegelman.

Rapla lionid heategemisega kogukonnas pildil

Margus Mikomägi

Eesti Lions-klubide hea teo kampaania „Saa nägijaks!” raames korjasid ka Rapla Lions-klubi mehed Rapla kauplustes annetusi. Konsumi poes avanes neljapäeva õhtul ebavaline pilt - tegusad täiskasvanud klubikirjadega vestides mehed tegutsemas, suhtlemas.

Rapla Lions-klubi esimees Indrek Naaris ütles, et talle torkab silma, et rahvas on äärmiselt heatahtlik. Kaupluse seinal oleva ekraanil jooksis kampaaniat ja Lions-liikumist tutvustav videoklipp. Klubi esimees tutvustas arvutis jooksvate materjalide abil huvilistele ka inimsilma värvide nägemise ja eristamise võimet. Uudishimulikke jätkus, eriliseks tegi asja see, et meeste tegemiste ja kohalolu vastu tundsid asjalikku huvi noored, kellele teadupärast kauplused teiseks koduks on kujunenud.

Indrek Naaris rääkis, kuidas kaupluste juhatajad lionite soovidesse ja tegutsemisse nende majas äärmise vastutulelikkusega suhtuvad. Konsumi juhataja oligi olnud esimene annetaja, kes kampaania puhuks valminud ja silmadega kaunistatud klaasnõusse raha asetas.

Asjalikud mehed olid kas läbimõeldult või kogemata valinud kampaaniamaterjalide, klubi ja hea teo tutvustamiseks koha, kus asi toimus – kaupluse kassade ees. „Inimesed näevad kassajärjekorras seistes videoklippi ja mehi, saavad aru sellest, mis toimub. Seega on neil aega otsustada, kas toetavad vaegnägemisega lapsi. Paljud kassajärjekorras seisnud tulid raha näpus, panid selle annusse ja soovisid suhtlemata lahkuda. Meie asi oli neile

Neljapäeva õhtul Konsumi kaupluses. Rapla Lions-klubi liikmed vaegnägijatele annetusi kogumas. Hea tegu.

MARGUS MIKOMÄGI foto

siis järele joosta ja anda vastavalt annetuse suurusele märk või magnet,” kirjeldas Indrek Naaris toimunut.

Lionid korjavad praegu kogu Eestis raha, et aidata osta Ida-Tallinna keskhaiglale diagnoosiaparaat, mis aitab varakult avastada enneaegselt sündinud laste nägemis-

puudulikkuse. Üks osa kogutud annetustest läheb Raplamaa kahele nägemispuudega lapsele.

Lionid kogusid Raplas annetusi ka reede õhtul.

Kahapäevase Raplas pildil olemisega lionite tegevus „Saa nägijaks!” kampaania jaoks ei lõpe. Klubi liikmed

jätkavad annetuste kogumist. Kuni jõuludeni on kõigil võimalus kampaaniaga ühineda, kandes raha LC Rapla a/a 221026385096.

Lioneid käis vaatamas ka rahvusvahelise Lions-liikumise Eesti piirkonna kuberner, Raplamaalt Juurust pärit Kalle Elster.

KORD MAJJA!

Tellimise hinnad

- 6 kuud 456 krooni
- 12 kuud 860 krooni
- otsekorraldus 76 krooni

Nädalist saad tellida:

- meie kodulehelt www.nadaline.ee
- e-postiga: nadaline@nadaline.ee
- helistades 489 2133
- toimetusest Rapla, Tallinna mnt 17

Tellides Nädalise vähemalt kuueks kuuks, võite saada kingiks TOLMUIMEJA!

Kampaania kestab 23. oktoobrini, võitja nime avaldam 25. oktoobri lehes

TOIMETUSE VEERG

Loe Nädalisest, kuhu minna

Kolmapäevasel tervisekonverentsil pandi muuseas kirja, et maakonnas pole ürituste info kohta süsteemi.

Inimene, noor või vana, tahab teistega koos sporti teha. Üksi justkui igav. On olemas maakonna spordiliidu võistluskalender Internetis. Mujal ka kuulutused teadetetahvritel, bussipeatustes. Ühe talvise Järvakandi lumerajavõistluse reklaam oli pandud Kaereperes suure kuuse külge.

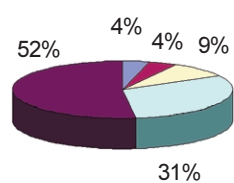
Heino Laiapea, ajakirjanik

Suvel olid õngitsemisvõistluste korraldajad mures, kas nende võistluste info jõuab iga kalastajani. Nädalises on rubriik "Kuhu minna". See ilmub igal neljapäeval eelviimasel leheküljel. Võimalik on avaldata teateid ka järgneva nädala ürituste kohta, tuleb eest võtta reklaamiosakonnaga ühendust.

Kus need inimesed teada saavad, kes Internetis ei käi ja lehte ei loe? Rapla maakonna spordiliit on välja andnud teatmiku, kus 2007. aasta võistlused kirjas. Spordialade viisi. Seal on lugeda, et näiteks 13. oktoobril on Kaius Leo Rehema mälestusturniir ja Rapla SVK väikmale meistri-võistlused. Korraldaja Aivo Sildvee tundis hiljuti muret, kas ikka kõik huvilised kohale jõuavad. Et ehk ei märka lugeda lehte. Soovitan võistlushuvilistel siis kõigepealt lehes lahti lüüa see teadete lehekülg, huvipakkuvale võistlusele punane ring ümber tõmata ja mitte ära unustada. Kõige parem ürituse reklaam oleks aga see, kui raadiost iga veerandtunni järel korrataks, et Kohilas tuleb täna, homme, ülehommene korvpallivõistlus, Järvakandis vibulaskmine, Juurus motokross, Valtus ujumine jne. Aga see maksaks kõvasti raha. Nii helistavadki alade eestvedajad-entusiastid tuttavatele enne võistlusi: "Kuule, kas sa ikka tuled. Võistlused on seal ja seal." Tuleb tuttav ette?

ONLINE KÜSITLUS

Kas olete enda peal tunda saanud riigiasutuste tsentraliseerimise mõju?

25 vastajat
www.nadalin.ee

Nädaline

Rapla 79502, Tallinna mnt 17, tel 489 2133, 5567 3260
reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084 faks 489 2135,
e-post: nadaline@nadalin.ee,
kodulehekülg: www.nadalin.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson
Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)
Sekretär: Merle Võigas (489 2133)
Ajakirjanikud: Tiia Truu (489 2139), Margus Mikomägi (489 2134),
Toivo Räägel (489 2246), Maire Kõrver (489 2241), Heino Laiapea (489 2245)
Fotograaf: Arvo Kuldkepp (489 2137)
Kujundajad: Ulvi Blande ja Craig Tislar (489 2138)
Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2132)
Raamatupidaja: Mare Domberg (489 2136)
Müügijuht: Katrin Polli (489 2243, 5551 1084)
Projekti juht: Karin Moisar (489 2131)
Kuulutused ja reklaam: Juulija Rüsse (489 2130)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita.
Honoreeritakse tellitud kaastöid.
Nädalist on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskondadest, toimetuse reklaamiosakonnast ja Internetis Nädalise koduleheküljel.
Toimetus võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi.
Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8-17 Tallinna mnt 17, Rapla.
Tel 489 2130, faks 489 2135.
Trükk AS Kroonpress.
Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 6 463 363

Professori pealt maha kirjutatud konspekt eluperemeestele teadmiseks

Margus Mikomägi

Koosolekutest, koolitustest, seminaridest ja konverentsidest on kirjutatud suure raamatukogu täis raamatuid. Aga tihti on lihtsad tõed ikka teadmata.

Austet Ülo Vooglaid, ma loodan, et sa ei pahanda, et nüüd need alustõed, teooria kõigile meeldetuletuseks sinu pealt maha viksin? Ise ma nii täpselt ei oskaks veel.

Ülo Vooglailu on õigus, kui ütleb, et see, kes konteksti ei tunne, ei tohiks midagi korraldada. Midagi sellist, mille eest palka makstakse vähemalt.

Koosolekuid on vaja selleks, et informeerida paljusid (kõiki) kiiresti ja ühtemoodi. Saavutada üksmeel, vaielda segane selgemaks. Vajadusel kooskõlastada lähtekohad, eesmärgid, põhimõtted. Koosolekuid on vaja, et teha OTSUS, mille täitmiseks on vaja ükskeist toetada.

On veel palju asju, mis koosoleku pidamisel otsuse sünniks vajalikud, aga koosoleku üks tähtsaim osa on sisuline ettevalmistus. Selleks tuleks ennekõike sõnastada probleem(id). Paraku on bürokraatia enamuse ametnike keele ära söönud, nõnda et koosolekute ettevalmistuse tähtsaim punkt, sõnastamine, ei saagi enamasti õnnestuda. (Olen isegi oma kolleegidele vahel soovitanud lugeda mõnd kauni keelega ilukirjanduslikku teost.) Igatahes on selge, et koosoleku korraldaja kohuseks on sõnastada, miks koosolekut on vaja pidada.

Kahjuks, olen seda kuulnud ja näinud ise, kalduvad äpardunud ametnikud ja saadikud oma vigade ja puuduste tunnistamise asemel süüdistama kedagi teist ja kesken-duvad enese õigustamisele. Jutud sellest, kuidas ma teeks, kui keegi teine teeks, selgitused, miks ei tehta ja selle mittemidagi tegemise

põhjendused hõlmavad suurt osa koosolekuid. Hala selle asemel, et analüüsida süsteemi, avastada, kuidas paremini saaks ja miks seni see pole õnnestunud. Siis see sõnastada, üles kirjutada ja avalikustada. Enamaltjaolt üritatakse kahjuks jätkata vanaviisi.

Probleem on tunnetatud ja teadvustatud vastuolu. Probleemi ei saa lahendada, vaid probleemid lahenduvad sedamööda, kuidas õnnestub vähendada nende kujunemise, püsimise, laienemise ja/või süvenemise põhjuseid. Et seda teha, peab neid põhjuseid teadma.

Edu tagavat koosolekut iseloomustab diskussioon. Sõltuvalt kontekstist võib diskussioon tähendada arutlust millegi üle selleks, et uurida, esitada või kummutada kellegi seisukohti, mõttevahe-tust (siis peab osalejatel olema mõtteid), vaidlust (siis peab olema julgust ja visadust), väitlust (siis peab olema täpsust, tähelepanelikkust, stiili- ja tunde-puh-tust)...

Kes otsustab, see peab ka vastutama selle eest, mis edasi juhtub: kes, mida, kuidas, kus ja millal teeb ning saavutab või kaotab. Kuldreegel on, et ära otsusta seda, mida võiksid ja peaksid otsustama teised! Aita kolleege ja teisi tasemele, kus nad suudaksid ja saaksid teha häid otsuseid.

Muide, otsuse kvaliteet sõltub sellest, mis on seatud eesmärgiks. Tulemusel kui eesmärgil peaks olema aga vähemalt kolm tunnusjoont: kvantiteet, kvaliteet ja tähtsuse(aeg(sus)).

Seminar on õppeotstarbel korraldatud arutlus. Seminari juhataja ülesandeks on koostada programm, mille järgi arutlust korraldada ja etteantud või enda seatud ajaks sihile jõuda. Seminari-de õnnestumiseks on enamasti vaja mudeleid (teoo-

riaid) käsitlemise objektide kohta ja metodoloogiat, mida järgides avaneks küllalt palju vaatepunkte objekti (mingi asja-eseme, nähtuse, protsessi või nende omaduste, koosseisu, struktuuri, dünaamika, geneesi jms) nägemiseks. Seminar võib kesta tunni või paar, aga ka aasta või palju aastaid.

Konverents on kokkuvõtte ning sihiseadmise otstarbel korraldatava akadeemilise või administratiivse kokkusaamise vorm.

Akadeemilise konverentsi puhul eeldatakse sellise teabe esitamist, mille usaldatavuse, süsteemsuse, komplekssuse jms suhtes korraldajad vastutavad. Kuidas akadeemiline pädevus on saavutatud, on korraldajate otsustada, aga arutamise objekti (seisundi ja muutumise tendentside) kohta esitatakse konverentsil ammendav ülevaade. Konverentsil on käsitlemise objektiks probleem.

Avastada oleks vaja probleemi seosed ja põhjused ning leida teed, kuidas neid kõrvaldada.

Konverentsi korraldajad valmistavad ette resolutsiooni eelnõu. Konverentsil arutatakse seda ja kiidetakse heaks (lükatakse tagasi), täiendatakse, parandatakse jne.

Mulle tundub, et ülaloodut kirja panna on lihtsam, kui nende põhireeglite järgi ka toimida. Kunagi pole hilja pidada oma elu esimene niisugune koosolek, millel oleks ka konkreetne tulemus.

Vaata ka: Margus Mikomägi avalik kiri maavanemale, 22. september lk 5, Ülo Vooglaid: Ettevõtluskonverentsil „Mõtle suurelt“ suurelt ei mõeldud, 2. oktoober lk 5, Margus Mikomägi: Elukutselised, õppind konverentsielukad, 2. oktoober, lk 4, Maavanema vastus Margus Mikomägi avalikule kirjale, 11. oktoober, lk 6-7 ja vastukajad Nädalise koduleheküljel.

KÜSITLUS

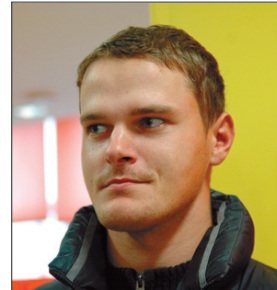
Milline oli teie viimane heategu?

Getter, õpilane: Veetsin väikese haige õega öö haiglapalatis.

Heidi, kadett: Andsin eile rühmakaaslasele kangi keeduvorsti.

Tarmo, katusepaigaldaja: Andsin natuke vaesemale inimesele tööd. Olen ka vaesematele inimestele niisama raha andnud.

Arge, taluperemees: Viin pidevalt metssigadele metsa süüa. Hea mõtte andmine teisele inimesele on ka heategu.

Keit, õpilane: Ei ole sobivat juhust olnud.

Aarne, pensionär: Olen ühte inimest aidanud, kellel on palju lapsi. Nüüd olen pensionär ja on raskem teisi aidata.

Küsitles Toivo Räägel
Pildistas Arvo Kuldkepp

LÜHINÄITEID NOBELISTIDE LOOMINGUST ANDRES EHINI TÕLKES

Verner von Heidenstam
(1859–1940)
Rootsi kirjanik,
Nobeli kirjanduspreemia 1916

Pilt: http://en.wikipedia.org/wiki/Verner_von_Heidenstam

Näe, täismehe pale lööb punama vihast!

Näe, täismehe pale lööb punama vihast! Kui kergesti igast näost leida võib seda, mis sinna on kirjutand raevukas süda! Kuid varjatuks tihti jääb tõeline iha. On lukustet uks, mille taga see plingitseb. See suitsuta õlilamp salaja hingitseb. Su läbi, oh lukuaug, piiluda saame – see valgus on vargne ja täiesti kaame. Kaen seda ja hinges on säärane tunne – see valgus mu meelitab viimsesse unne. Meid peibutab surm, kuhu peita end saame.

Kõik algab liikumisest

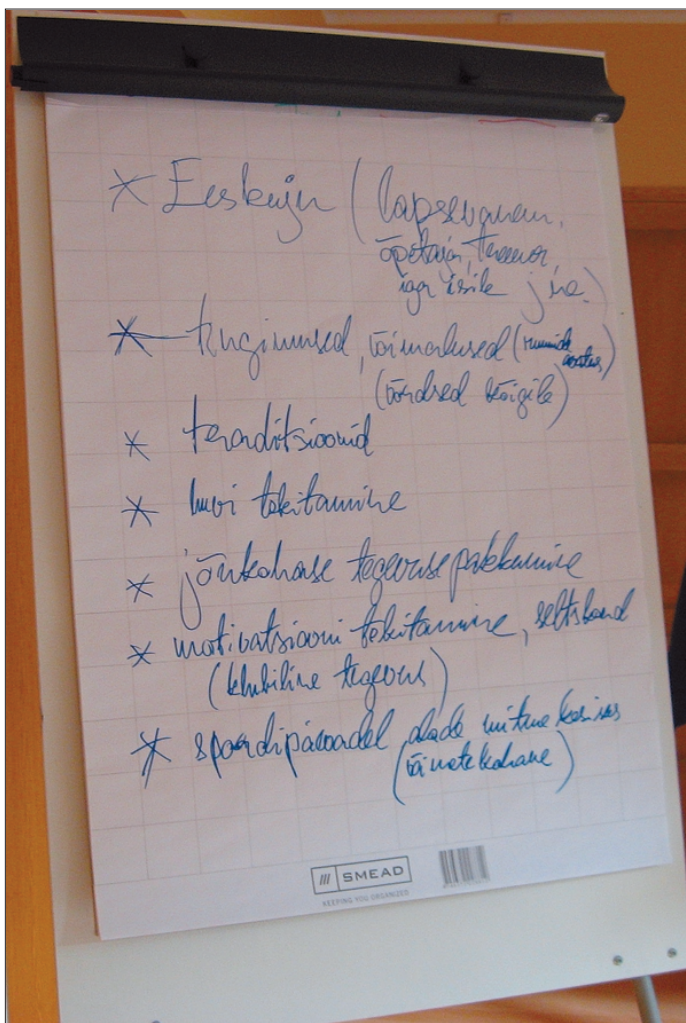

Energiline konverentsi juht Ülle Rüüson pani osalejad kaasa mõtlema.

Heino Laiapea

Raplamaa XII tervisekonverents kulges tempokalt, sest osalejad olid aktiivsed ja sportlikud.

Kõigepealt idee, siis inimesed, kellega see ellu viia, ning kolmandaks võimaluste loomine, tõi Albu vallavanem Kalju Kertsmik välja järjesty. Enam-vähem samade järeldusteni jõudsid konverentsi teisel poolel korraldatud ajurünnakutes osalejad. Konverentsile oli registreerunud 86 osalejat.

Laste liikumisharjumuste kujundamise eeldused.

HEINO LAIAPEA foto

„Inimene vaatab elukohaks siiski paiga, kus käib aktiivne elu. Kuna Albu vald on ääremaa, on nii spordi- kui ka tervise liikumise eestvedamise võtnud enda peale vallavalitsus,“ rääkis konverentsile esinema kutsutud Albu vallavanem. „Mulle endale meeldib sellega tegelda.“ Kertsmiku sõnul ei saa jääda pidama traditsioonilistele üritustele, vaid igal aastal tuleb pakkuda midagi uut. „Tänavu kutsusime Soomest külla kepikõnni leiutaja ja tervise liikumise treeneri Marko Kantaneva. Ta korraldas lastele huvitava võistluse

ja pärast täiskasvanutele koolituse.“ Lisaks Albu valla tippüritusele - suusavõistlused Jaak Mae karikatele - on Albu vallas Valgehobusemäe spordiradadel nii üle-eestilisi kui ka kohalikke võistlusi. (Tänavu on Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskuse väljaarendamiseks saadud 13,1 miljonit krooni Euroopa Liidu raha ja kokku 5 miljonit riigi ja valla eelarvest.)

Kehtna lasteaia Siller liikumisõpetaja Helju Reitsak rääkis emotsionaalselt ja lihtsalt liikumisharjumuste kasvatamisest ja ujumisõpetusest lasteaias. „Sihhipärase ja järjepideva tegevusega kujunevad oskused ja ühtlasi tahe end proovile panna,“ ütles liikumisõpetaja. „Alles siis, kui on harjumused ja vilumus, on õige pakkuda võistlemist.“ Ka Kehtnas leitakse traditsioonilistel võistlustel ikka uusi momente.

Rapla Korvpallikooli tegevjuht Jaak Karp tutvustas korvpallikooli tegevust ja võimalusi ala arendamisel.

Audentese Ülikooli kolledži direktor Rein Jalak rõhutas, et noorena on väga oluline meetodiliselt õige treening.

Ettekannetega esinesid veel Kaiu vallavalitsuse spordinõunik Aivo Sildvee, ES Sado- lini tootmisdirektor Piret Minn, Kaiu põhikooli kehalise kasvatusõpetaja Helgi Valliste, vesivõimlemise treener Helle Stukis, orienteerumisklubi Orvand juhatuse liige Urmas Tammemäe ja kultuuriministeeriumi spordisakonna juhataja Tõnu Seil. (Ettekanded avaldatud 4. oktoobri Nädalise lisas Tervise Edenda- ja.)

Konverentsi teisel poolel moodustati kolm töörühma, kes püüdsid leida vastuseid küsimustele, kas tippport on

saavutusspordile vajalik, kuidas kujundada lastel spordiharjumust ning kuidas saada täiskasvanuid sportima. Töörühm, kes arutas projekti- juht Ülle Rüüsoni juhtimisel täiskasvanute spordi juurde toomise teemat, pani kirja 12 seda mõjutavat ja soodustavat tegurit. Esiteks peeti oluliseks töökoha (tööandja) poolt võimaluste loomist. Teiseks kamba olemasolu - eestvedaja teket saab soodustada ka väljastpoolt. Kolmandaks info olemasolu, levikut ja kättesaadavust. „On karjuv vajadus maakondliku ühtse infosüsteemi järele,“ luges töörühma juhtinud Ülle Rüüson kirjapandut ette konverentsi lõpetamisel. Töörühm leidis, et infot on kogutud aastaid, aga süsteemi ei ole suudetud välja töötada.

Samas nenditi ka, et täiskasvanute liikumisharrastusele pööratakse riiklikes strateegiates vähe tähelepanu. „Andrus Ansip on ise tuntud spordiarmastaja, aga riigi koalitsioonikokkuleppes ei kajastu tervise liikumise täht-

sus kusagil,“ tegi Ülle Rüüson kokkuvõtte. Veel sai kirja ettepanek otstarbekamalt kasutada spordirajatisi, et spordisaalid oleks avatud ka nädalavahetustel. „Spordimetoodik asutuses või inime-

ne, kes selle eest vastutab, korraldab üritusi, ajab võistkondi välja. Kõik uus on unustatud vana.“ Ka see mõte sai töörühma kokkuvõttes fikseeritud.

Rein Jalaku õpetus

Valida õige spordiala. Treeningu alustamisel on oluline kehakaal. Jooksmisel on maapinnal jalale mõjuv jõud 2-3 korda kehakaalust suurem. Kui kehakaal on 10% üle normi, võivad jooksmisel tekkivate vaevuste käes kannatada labajalg, hüppeliiges, sääreluu, põlveliiges, selg ja puusaliiges.

Ülekaalu korral on sobivamad spordialad tervisekõnd, kepikõnd, jalgrattasõit, ujumine ja suusatamine. Kui nende alade harrastamisega on kehakaal normi saadud, jätkake jooksmisega. Igal spordialal tuleb jälgida õiget tehnikat.

Kolm soovitus ülekaalu vastu. Esimene: toituge õigesti, teine: liikuge rohkem, kolmas ja parim soovitus: liikuge rohkem ja toituge õigesti.

Tervisesportlaste ja noorsportlaste suurim viga treeningul on liiga palju, liiga sageli ja liiga intensiivselt. Selle põhjuseks on treeneri ja lapsevanema ambitsioonid ja teadmiste puudus.

Noortespordis ja tervisespordis on vähe juhendmaterjale.

Allikas: Rein Jalaku ettekanne

„Kaks päeva pärast Veerpalu olümpiavõitu olid poed suuskadest tühjaks ostetud. Muidugi on tippportlaste eeskuju oluline,“ ütles Valtu spordimaja juhataja Kalju Kalda.

METSAGA SINA PEAL

HOLMEN METS

HOLMEN KONTSEERNI ETTEVÕTE

- metso hindamine
- kasvava metsa ja kinnistute ost
- raie- ja metsauuendustööd
- metsamaterjali ost

Aarne Annamaa, gsm 504 9803, tel 443 6748, aarne@holmen.ee, Pärnu osakond: Liidu 11, Pärnu

Holmen Mets AS, Pärnu mnt 105, 11312 Tallinn, tel 665 2440, holmenmets@holmen.ee, www.holmen.ee

Kes siis doktor Liivi ei tunne!

Tõnis Tõnisson

Rapla haigla kirurgiaosakonna juhataja Aarne Liiv on sündinud, kasvanud ja inimeseks saanud Valga linnas. Tema vanemad – vagunidepoo lukksepa isa ja kaubandustöötajast ema – peavad seal praegugi pensionipõlve.

Nagu kõigil poisslastel, pidi ka Aarne Liivil olema mitmeid huviseid. Kolme neist tuleks aga ilmselt eriliselt välja tõsta - tundub, et neil on Aarne Liivi kujunemisel olnud eriline roll etendada.

Esimene oli muusika – ta on Valga muusikakooli lõpetanud koguni kaks korda (kokku kümme aastat!). On õppinud akordioni, saksofoni, kolme liiki klarnetit, klaverit. Muusikakooli lõpetamisel rääkisid õpetajad noormehele, et ta võiks muusikaalseid õpinguid jätkata. Paraku ei olnud ta kunagi eriti tõsiselt muusikuks tahtnud saada. Õppis ki ilma mingi sunduseta lihtsalt enda jaoks.

Teine „suur armastus“ oli juba siis võistlustants. Sellega oli nii, nagu poistel ikka, et vaim oli valmis, aga tõukajad olid vaja. Koolis korraldati tantsukursused ja üks partnerita jäanud tüdruk võttis klassivend Aarnel nõobist kinni, et tule siis vähemalt sinagi, mina tahan tantsida. Aarne ei hakanud puiklema. Ta oli televiisoris näinud ja imetlenud tolle aja kõige kuumemat tantsupaari – Aare ja Piia Orbi. Tantsukursustest võistlustantsuni oli vaid üks samm. Muide, keskkooli lõpetamisel katsusid treenerid talle selgeks teha, et ta peaks jätkamiseks mõne pealinna kooli valima, sest Tartu ei olnud veel tantsukaardile kinnistunud.

Aarne Liiv ei lasknud ennast ära rääkida, sest juba kaheksandas klassis oli ta otsustanud arstiks hakata ja see oli nii kindel otsus, et seda ei saanud miski kõigutada – ei armastus tantsu ega suur sümpaatia klassiõde Aime vastu. Armas klassiõde viis paberid Tallinna TPIsse. Aarne läks kõige ja kõigi kiuste Tartusse ning saigi arstiks. Tunded pidasid proovile vastu ja aeg andis tagasi nii võistlustantsu kui ka klassiõde Aime. 1980. aastal sai neist perekond.

Raplas on Liivid elanud varsti juba 26 aastat. Ülikooli lõpetamise järel pakuti noorele kirurgile kolme võimalust. Esimene oli seotud teadusega, mis tundus tolles ajas liiga ühekülgne ja igav olevat. Teine pakkumine oli seotud Kohtla-Järve haiglaga ja kolmas Raplaga. Viimane tundus parim olevat. Tegelikult oligi parim, sest kui mees suunati aastaks Tallin-

na Pelgulinna haiglasse internatuuri, siis tuli ettevõtlik naine Rapla KEEKi maad kuulama ja kuulas nii hästi, et sai siia raamatupidaja koha ning lisaks ka kahe-toalise korteri. Kahetoaline korter päris uues majas oli tolles ajas äraarvamatult suur kingitus. „Arstile ei oleks seda nüüd küll keegi kohe pakkunud,“ kommenteerib Aarne Liiv praegu.

Nii nad siia tulid ja nii nad siia ka jäid. Kuigi algus oli pisut võõrastav - öeldagu, mida tahes, aga lõunaestlasele ei ole siin, Kesk- ja Lääne-Eesti piiril, ennast kerge kehtestada. Väga võimalik, et need müüdid, mida seoses doktor Liiviga siin aeg-ajalt levitatakse, ongi tingitud sellest, et lõunaestlane on oma temperamendilt, natuurilt ja mõtlemiselt hoopis teistsugune kui raplamaalane, kes ei ole päris harjaks ega mitte ka päris läänlane. Liivid kohanesid uues keskkonnas ja on veerandsaja aastaga tõusnud Raplale oluliste inimeste nimistusse. Ja koos poegade Andrese ning Alariga. Aarne Liiv on selle üle märgatavalt uhke, et nad on sedasi, perekonnana, pikka aega midagi olulist teha suutnud. Kuigi tunnistab ettevaatlikult „ridade vahelt“, et see on nõudnud kõigilt tõsist pingutust ja palju muu kõrvale jätmist. See midagi, mida nad teinud on, kannab tantsuklubi Mustang nime. Aga see on teema, millest peaks hoopis eraldi rääkima.

Eelkõige on Aarne Liiv ikkagi arst. Ja arstiks olemisest me räägimegi, lõpetades tõdemusega, et tohterid on vaid tavaline luust ning lihast inime. Surelik pealegi.

Telegrammistilis võiks selle osa kokku võtta nii:

Ainult ärimees või muu ükskõikne ja edukas saab öelda, et tal jumalast suva, kus haigla asub, paljude teiste jaoks tähendaks väikese haigla kadumine tegelikult surma. Siinkohal palub dr Liiv, et ma päris niimoodi ei kirjutaks, ma kuidas ma saan seda kohta välja jätta, kui see just niimoodi ongi. Eesti on küll väike, aga suhteliselt hõredalt asustatud ja side suuremate linnadega äärmiselt kehv (silmas peetakse liikumisvõimalusi). Kui haiglad maainimestest veel kaugenevad, siis tähendab see väga paljudele tegeliku abita

Dr Liiv ütleb, et temal on kaks tähtsat pingemaandajat. Üks on tantsuklubi, mis aitab mõneks tunniks kellekski teiseks kehastuda, ja teine on perekond.

ARVO KULDKEPI foto

jäämist. Keegi kõrge ametnik ongi kuskil juba välja öelnud, et teatud kaod on siin paratamatud. Selline künism ajab arstil harja punaseks.

Teine ja mitte vähem tähtis tegur on see, et suures kombinatahaiglas muutub patsient anonüümseks kliendiks sadade või isegi tuhandete samasuguste hulgas. Rapla-taolises väikeses haiglas on haige aga endiselt üksikindiviidist abivajaja, kellel on oma nimi, nägu ja ainult temale omane haiguskulg. Nime ja näoga indiviidi suhtutakse lugupidamisega, tema jaoks leitakse aega („Hooldus on Raplas suure linnaga võrreldes ikka väga heal järjel,“ tunnistab dr. Liiv). „Paraku ei pruugi see pidu aga eriti kaua enam kesta ja lõpeb ilma poliitikatagi peagi ära, kui kohe midagi ette ei võeta,“ hoiatab staazikas arst ja seletab, et peab silmas järjest suuremat kaadrinappust. Talle ei tule meelde ühtegi

noort arsti, kes oleks viimase kümne aasta jooksul Raplasse tööle tulnud. „Ja mis sunniks neid praegu siia tulla!“ hüüatab tohter emotsionaalselt. Väikeste haiglate ja nende teenindada olevate inimeste tulevikust räägime veel mitme kandi pealt, aga seegi on ju tegelikult ühe teise jutu teema.

Arsti elukutse on oma olemuselt juba niisugune, et tuleb leppida pideva pingega. Suures linnas võib see ehk pisut kergem olla - tänavale astudes saad üldisse massi sulanduda. Väikeses kohas oled sa aga 24 tundi järjest arst. Ka siis, kui sa just teistel silma all ei ole. Eriline tähelepanu ja positsioon ühiskonnas toob ka erilise suhtumise. Meditsiin on teatavasti valdkond, millest kõik teavad kõike. Selleks, et arsti pädevusele hinnangut anda, ei ole vaja lõpetada ülikooli – niigi on selge, et kõik (või

peaaegu kõik – see sõltub hindaja hetkeemotsioonist) tohtrid on saamatud, küünikud, lihtsalt rumalad. Ajakirjanduse lemmikteemad tulevadki meditsiinimaailmast – seal on kõige kergem süüdi mõista ning ohvriga samastuda. Ja ka kõige raskem mõista. Mõistmiseks on vaja teadmisi ja elukogemust, mida süüdistajatel tihti napib.

Aarne Liiv ütleb, et aastatega on ta tundetumaks muutunud ja õppinud sisistajatest mõõda vaatama. Aga üks Ühistöö aegadesse jääv artikkel, mis kubises valesst ja mõttetutest süüdistustest, teeb talle tänaseni valu. Põhjuseta ei tohiks kedagi peksta, annab ta mõista. Igal õnnestumisel või ebaõnnestumisel on oma tagamaa. Ei ole arsti, kes meelega eksib või tahtlikult haiget teeb.

„Lõikaval tohtril on see häda, et ta ei saa oma noalõiget enam kunagi tagasi võt-

ta. See ongi riskiga seotud valdkond,“ ütleb Aarne Liiv ja annab mõista, et iga valessti tehtud lõige, ka siis, kui tagajärjed ei ole märgatavad, jääb kirurgi saatma.

Arst ei saa kunagi oma haigetest vabaks. „Te võib-olla ei usu, aga mul on mees kõik raskemad juhtumid, millega kokku olen puutunud. Ma ei pruugi mäletada enam kõigi patsientide nimesid, aga kui te räägite mulle, mis tal viga oli, miks ta minu juurde sattus, siis meenub hoobilt kõik,“ räägib ta.

Haigla on koht, mis on nii ehk teisiti seotud surmaga. Võiks arvata, et aastatega on sellega võimalik harjuda. „Surmaga ei ole mina suutnud harjuda. See on iga kord psüühiline trauma, mis räsib õudselts. See ei käi ainult minu kohta, vaid puudutab eranditult kõiki arste. Olgu patsient nii vana kui tahes või nii raskest seisundis kui tahes, aga haiglas suremine ei ole ikkagi normaalne – kõik tohtrid tahavad oma haigeid päästa, see on osa meie sisemisest programmist, selleks me ju arstideks saimegi. Ja kui see ei õnnestu, siis jääb see arsti jälitama,“ tunnistab tohter.

Ja samas ei tohi arst oma emotsioone välja näidata, avalikult kellegi öla najal enast tühjaks nutta – surm fikseeritud, peab tohter minema kõrvalpalatisse teise raske haige juurde ja viima kaasa lootuse. Tal ei ole õigust haigele näidata, mis tema sees tegelikult sünnib. Tihtipeale varjutakse just sellepärast pisut robustse maski taha, see aitab kõige paremini peita hingevalu ja isiklikke läbielamisi. Pärast öeldakse, et näe, milline ta on – viskab jämedat nalja ja on tundetu...

Arst ei saa tööpäeva lõppedes oma tööd nurka visata ja käed taskus minema jalutada. See tuleb temaga kaasa, saadab igal pool, ükskõik, kuhu ta ka ei läheks. Ometi peab miski sedagi stressi taltututama.

Dr Liiv ütleb, et temal on kaks tähtsat pingemaandajat. Üks on tantsuklubi, mis aitab mõneks tunniks kellekski teiseks kehastuda, ja teine on perekond. Ta räägib suure lugupidamisega oma abikaasast ja siira (kuigi pisut sordiini all hoitud) uhkusega poegadest.

Tegelikult on ta ju oma elu eesmärgi realiseerimisel alles poolele teele jõudnud – kolmapäeval tähistas ta viiekümnnendat sünnipäeva. Öeldakse, et siit algab inimese kõige viljakam periood – aastatega omandatu ja kogemustega rikastatu hakkab alles nüüd tõelisi õisi kandma.

Sajand tuntud kodu-uurija Mart Tapupere sünnist

Ester Kulagina

Kes oli Mart Tapupere? Mida ütleb tema nimi tänaste maakonna kodu-uurijatele, loodusesõpradele ning paljudele teistele? Heino Toomtalul kirjutab 1987. a 26. septembri "Koduloolases" (ajalehe Ühis töö kodulooline lisaleht): "Rapla rajoonis mäletatakse hästi külast külla, majast majja tõttavat rässakat ja toimekat meest. Suures Isamaasõjas (st Teises maailmasõjas) pommi lõhkemisel saadud põrutuse tagajärjel oli ta vajunud kühmu, oma rännakutel tuli tal kasutada kadakase kepi tuge."

Mart Tapupere on sündinud 26. septembril 1907 vana kalendri järgi, seega praegu kehtiva järgi 9. oktoobril. Käesolev aasta märgib tema 100. sünniaastapäeva.

Sikeldis taluteenija pojana sündinud Mardi kasvupai gaks sai Kodila Oela külas Mihkliandrese. Talu oli ostnud Sikeldist Saarast (Kuu siku-Nõmme) pärit Jüri Tapupere. Jüri võttis kaasa ka oma õe Mari. Saaras oli poisiks (see tähendab noorsulaseks) olnud keegi Poltav. Tema oli

gi Mardi isa. Seega kasvas noor Matu oma onu juures üles. Onu pojad Johannes ja Eduard-Rudolf surid noorelt. Siit käiski õepoeg Mart Kodila koolis. Õpetaja August Riismann äratas temas huvi kodu kandi looduse, rahvajuttude ja kohalike muististe vastu.

Mart Tapupere töomehete algas karjasena, jätkus aednikupoisina ja hiljem sulase na. Tänu visadusele õnnestus tal käia Vigala aianduskoolis, kuid väljaõppinud aednikuna ei olnud tollal kerge

Koduloo uurija Mart Tapupere.

Arhiivifoto

leida püsivat töötosa ja tal tuli leiba sulaseks teenida.

Heino Toomtalul andmetel toitsid nii Vigala kooli õpetajad kui ka kunagine leivaisa Ants Laikmaa tema süvenevat huvi esivanemate elu vastu. Nii nagu paljud Eesti mehed, sattus ta Teises maailmasõjas Nõukogude poolel suurriikide heitlusse ja võttis osa lahingutest Velikije Luki, Neveli ja Sokolniki all. Armeest vabanenuna töötas ta mitmetel ametikohtadel, aga sulaseamet ei valmistanud inimest ette töötamiseks varalist vastutust nõudvatel ametikohtadel.

Ent kodu-uurijana oli Mart Tapupere tegevus tähelepanuväärne - on pidanud tõde ma Heino Toomtalul ja kõik need, kes teda tundsid. Väsimatult kogus ta vanemate inimeste mälestusi nende elust ja tööst mõisates ja renditaludes ning talletas sadu lehekülgi Rapla kihelkonna looduse, majanduse ja kultuuri kohta, sealhulgas mälestusi 1905. aasta ja hilisemate revolutsioonisündmuste kohta. Ta pani kirja ka

regivärsse ja rahvasuus liikunud laule kohalikust elulust.

Kodu-uurimiskomisjoni eesotsas

1959. aastal, seoses Teaduste Akadeemia juures asutatud kodu-uurimiskomisjoni (1957), moodustati Rapla rajooni kodu-uurimiskomisjon. 1970. aastani juhtis seda Mart Tapupere.

Tähelepanuväärne on, et toimikonna ettepanekul võeti looduskaitse alla ligi paarsada kohaliku ja vabariikliku tähtsusega objekti (viimaseid 20). 1965 ilmus trükist kultuurimälestiste ja looduskaitse objektide nimistu. Nagu lood vanadest ajalehtedest teatavad, kuulus Mart Tapupere parimate kohalike looduse- ja ajalootundjate hulka.

Need Mart Tapupere tüdimatud matkad ei ole kohaliku loodus-, aja- ja kultuurilugu rikastanud mitte ainult pikkade ja põhjalike ülevaatekirjutistega ja mälestustega, vaid ka rikkaliku fotomaterjali ja inimeste käest kogutud dokumentaalse ma

terjaliga, mida on jagunud Mahtra talurahvamuseumi ning ajaloo- ja kirjandusmuuseumi. Sinna hulka kuulub näiteks põhjalik ülevaade Rapla tule tõe ja sellest välja kasvanud Rapla orkestri asutajaliikmete ja esimeste juhtide ning hilisemate män gijate ja dirigentide kohta. Sekka värvikaid lugusid oma proovidel käimisest Taeblas 30aastase „traavli“ seljas või Kodilast 10 km kaugusel asuvasse Raplasse 1924. aastast alates.

“Sai jõutud esmaspäeva hommikul koju, suvel kohe vikat selga ja kastesele heinamaale niitma.” Nii on ta ise kirja pannud.

August Riismanni päevikute leidmine

Omaette piltlik on kunagise Kodila kooli juhataja August Riismanni päeviku otsimise ja leidmise lugu.

Nii tema ristipojal Leon Talisool kui ka Mart Tapuperel endal oli teada, et sõjaväljal pidas August Riismann päevikut. Aga kuhu see jäi? Vanaõue perenaise Tiina Udumetsa (samuti August Riismanni õpilane) käest saadi Mart Tapupere õhutusel August Riismanni vennanaise Hilda Ristmets-Maltsa aadress.

Oli seda uurimist ja kuulamist, mis oli, aga lõpuks tuli välja, et jäljed viivad Keila poole. Kes Keilasse sõitsid, kellele päevik üle anti, sellest

seni jälge ei ole ega märganud toonastest dokumentidest ostida. Olen ise seda päevikut käes hoidnud ja põgusalt lugedagi saanud. Teadaolevail andmeil asub see Mahtra talurahvamuseumis.

Mardil oli palju abilisi

Mart Tapupere oli August Riismanni õpilane. Tänu temale ja paljudele abilistele avati 28. veebruaril 1960 kunagisele koolijuhatajale mälestustahvel. Loomulikult pani Mart Tapupere ise paika peamised eesmärgid: August Riismanni mälestustahvli avamine Kodila kooli seinal, pidupäevastendile foto- ja dokumentaalse materjali leidmine ja kogumine. Teda abistasid tollased õpetajad Ellen Kõrtsini-Maiste, Aino Palm, Mati Kukkk, organisatori ja koordineerijana korraldas asju direktor Eduard Rokk.

Ka õpilased läksid õhinal kaasa. Näiteks õnnestus Oskar Järvel leida Rätsepa talust, kus oli elanud August Riismanni sõber Äрни (Ernst Fuhrmann) õpetajate tööks tarvilik ajalooõpik. Seal oli ilmselt õpetaja enda tehtud märkmeid; aga see lehenurk, kus tõenäoliselt asus tema nimi, oli välja rebitud.

Hingelt oli Mart Tapupere tulihingeline, sihikindel koduloo ja kõige rahvaliku austaja.

Mart Tapupere suri 20. augustil 1974. aastal Ravila hooldekodus ja on maetud Rapla kalmistule. Teda saatsid viimasel teekonnal kodu-uurijad, loodusesõbrad, seltside esindajad ja muuseumitöötajad, kõik need, kellel Mart Tapuperega oli huvitav suhelda.

Mart Tapupere 1969. a üldlaulupeol.

Arhiivifoto

9. novembril on Kodila põhikoolis ajaloopäev

„Kolm kanger Kodila kandi meest“

Juttu tuleb Kodila kooli õpetajast August Riismannist ning tema kahest õpilasest Mart Tapuperest ja Heinrich Aasamaast.

Mart Tapupere sünnist möödus 9. oktoobril 100 aastat.

Kaiu kool – 165

Tiia-Helle Schmitte,
Kaiu kooli vilistlaskogu liige,
lõpetanud kooli VIII klassi
1962. aastal

6. oktoobril tähistati Kaiu kooli 165. aastapäeva. Aktu- sel kenasti remonditud kooli- saalis räägiti siinse haridus- elu 165aastasest ajaloost, tänati praegusi ja endisi õpe- tajaid, kuulati-vaadati laste esinemist ja muidugi saadi kokku endiste klassi- ja kooli- kaaslastega. Ilus ja väärt pidu oli!

Allpool ülevaade Kaiu koo- lide arengu- ja kujunemis- loost, kooli nimetustest eri ae- gadel ja koolijuhtide nime- loend.

Et ajalugu saaks elava- maks, lisan juurde oma tädi, elupõlise kooliõpetaja Eliise Ruudi-Maapalu (1896-1948) mälestused oma lapsepõlvest Kasvandu koolimajas eelmi- se sajandi algul.

Ajaloomaterjalide kokkuko- gumisel ja täpsustamisel olid

Kasvandu koolimaja 1929. a, ehitatud 1880. a.

Arhiivifoto

suureks abiks endised Kaiu kooli õpetajad Ellen Arro ja Elju Praats. Siinkohal neile siirad tänusõnad!

1842 asutatud Kasvandu mõisakool Nigula tallu (esi-

mene Juuru kihelkonnas)

1859 valmis Kasvandus uus koolimaja, rehielamu, Koni talu maale

1869 valmis koolimaja Salu- taguse külas Jakobi talu

maale

1880 ehitati Kasvandu kül- la uus suur koolimaja koos vallakirjutaja töötoaga

1911 eraldas riik ministeeriumikooli ehituseks 5000

rubla, 700 rubla pani Kaiu vallavalitsus

24. novembril 1912 valmis uus koolimaja, mis läks maksma 5700 rubla

23. detsembril 1961 valmis praeguse koolimaja uus osa

Novembris 2005 lõppes 4,6 mln krooni maksma läinud koolimaja kapitaalremont.

Kaiu koolid ja koolijuhid 1842-2007

1842 Kasvandu mõisakool
1845 Kaiu vallakool
1909 Kaiu valla volikogu ot- sustab asutada 2-kl. minis- teeriumikooli ja selle tar- beks vallamajale teise kor- ruse peale ehitada
1912 Kaiu 2-kl. ministeeriumikool
1935 Kaiu 6-kl. algkool
1945 Kaiu mittetäielik keskkool
1949 Kaiu 7-kl. kool
1952 Kaiu 7-a. kool
1960 Kaiu 7-kl. kool
1962 Kaiu 8-kl. kool
1986 Kaiu 9-kl. kool
1991 Kaiu põhikool

1869–1889 Kaarel Kaasik
1889–1912 Gustav Ruudi

Salutaguse kool

1869–1875 Jaan Jürgenfeldt
1875–1886 Jaan Aaver
1886–1894 Peeter Krieg
1894–1895 Johannes Tiits
1895–1912 Jüri Tiits

Kaiu kool

1912–1921 Jaan Laane
1921–1937 Eduard Kalmin
1937–1941 Harry Jürima
1941–1950 Hugo Randlepp
1950–1977 Nikolai Leidtorp
1977–1979 Tiit Põllendik
1979–1980 Nikolai Leidtorp
1980–1982 Endel Alasi
1982–1989 Aivar Soe
1989–2001 Aivo Sildvee
2001–... Maris Lääts

Kasvandu kool

1842–1859 Jüri Vilberg
1859–1862 Madis Estra
1862–1869 Hans Veinberg

Elise Ruudi-Maapalu mälestusi lapsepõlvest

See oli siis, kui olin veel noor. Mäletan mõnd talve ühes jõu- ludega, nende ootustega ja üleelamistega umbes 4–6aas- taselt.

Minu kodu asus vanas kooli- majas. Isa oli õpetaja. Meie, lapsed, olime oma toas, ema juures, kes enamasti kas õmbles, last hoidis, teenijaid juhatas või lauda juures käis vasikaid ja tallesid jootmas.

Vanem õde õppis tähti kok- ku lugema, mina vaatasin selja tagant. Hirmuäratav oli lugemine ja selle õppimine. Minule jäid tähed hirmu va- ral iseenesest meelde ja sel- leks ajaks, kui õde luges, oli minul niisamuti lugemine sel- ge.

7aastaselt pidin minema klassi teiste laste hulka. Pani selga uued riided – punane aluskuub, musta paeltega kaunistet ja helesinise kirju suure kraega sitsi pluuse. Esi- mest korda klassi uksest sisse minnes kostis õpilaste hulgas imestuskahin, sest olin teiste arvates väga toredasti rieta- tud. Isa näitas platsi kätte, teine laud, eelviimane koht.

Kooli tulles pidi juba oska- ma 10 käsku, selgesti lugeda ja tähti kirjutada. Lugeda ja tähti ma oskasin, aga käsku- dest oli peas ainult 4. ja 5. See asjaolu tegi seisukorra vähe piinlikuks, et ei saanud igas asjas teistega võistelda.

Isa oli muidu minu vastu eri- ti lahke, aga klassis oli truu Vene riigi pooldaja ja venestu- se eeskirjade täitja. Klassis nõudis ta kõvasti vene keelt, vaatamata kas oli tegemist I või III klassi õpilase või minu- ga, kuna ta seda oma toas il- maski ei teinud ja mina sel- lepärast ainustki vene keele sõna ei osanud.

Õhtutel, kui õpilased ära läinud, oli meil armsamaks tegevuseks ronida klassis mööda laua aluseid ja otsida krihvli otsi. Nendega sai siis joonistada ja kritseldada nii palju kui tahtsid.

Hääd asjad olid need tahv- lid. Sinna võis ilmlõpmata joonistada, ilma et tahvel ku- nagi täis oleks saanud, lapi või kleidikäisega üle pühkides oli vaba ruumi tahvilil jälle küllalt.

Niisama sagedasti, kui meie krihvleid leidsime, niisa- ma sagedasti neid ka kaota- sime. Kord kui ema pani mind jälle peatükke õppima, põge- nesin ma toast ära ja olin klassis laua all jalapenni peal kogu õhtu pelgus.

Varsti päale jõulu tuli kirik- härra kooli katsuma. Seks puhuks tulid kõik vahekooli lapsed kooli, ka vanu inimesi tuli klassi. Kirikhärra pidas ka piiblitundi, võttis armu- lauale ja ristis lapsi.

Koolilapsed olid sel päeval enam-vähem korralikult rii- des, kel uued püksid või pint- sak, vähemalt uus kaelarätik, tüdrukutel uus pluuse või kleit ja uued juuksetutid.

Hommikust saadik oli ise- sugune ärevus ja elevus klas- sis. Prooviti peatükke ja piib- lilugusid, harjutati kiriku- laule, ühe- ja mitmehäälsed, sest oli ettekirjutus, kui mitu ja missugused laulud peab ära õpitama.

Keset neid harjutusi käis klassist kahin läbi, väljast kostsid kellad – kirikuõpetaja tuli.

Kirikhärra tuli klassi, isesu- gune hirmuvärin käis üle, na- gu oleks Jumal ise ilmunud. Kõigepealt lühike palve, üldi- ne laul ja siis hakkasid kat-

sed. Õpetaja võttis päevaraa- matu ja hakkas sealt juhus- likult nimesid hüüdma, küsi- des peatükke. Kes oskas, sai kiituse “Üsna oige”, kes aga kogeles, või kuidagi eksis, sel- lele tehti pikem noomitus.

Lõpuks käskis kirikhärra ka kiituse “Üsna oige”, kes aga kogeles, või kuidagi eksis, sel- lele tehti pikem noomitus.

Lõpuks käskis kirikhärra ka kiituse “Üsna oige”, kes aga kogeles, või kuidagi eksis, sel- lele tehti pikem noomitus.

Nüüd tuli väike vahe. Lap- sed ei tihanud aga siiski väl- ja joosta, sest müra ei jule- tud teha. Õhuaken ei suutnud

Gustav Ruudi (1869 -1925) oli Kasvandus koolmeistriks 1889-1912, Kuimetsas 1913-1925.

Arhiivifoto

kuigipalju õhku puhastada ja õhk oli klassitoas kaunis paks. Nüüd tulid ka vanemad inimesed klassi. Kirikhärra tuli tagasi, ametikuub seljas, astus pühalik-tõsiselt kants- lisse ja ütles laulusõnad ette.

Inimesed laulsid aukartu- ses, siis langeti põlvili. Paha oli küll kitsa laua ja pingi va- hel põlvili olla, aga komme nõudis nii. Mõnigi poiss sai sel ajal väikese koerustükiga hakkama, kes pani teisele su- le sabasse või sidus paar koo- liplikat juuksepaalapidi ühte.

Peeti piiblitundi. Õpetaja rääkis kanges saksa murdes, et kurat käib ümber kui “moirgaja loikoer” ja otsib, keda ära neelata... Lõpuks lauldi “Aamen, aamen, aamen” ja see osa sai sellega otsa. Nüüd tuli väikeste loe- tamine.

Lugemine läks mul hästi, peatükkidest küsiti teist õpe- tust ja laulda aitasid mul õed ja vend, laulsime kolme hää- lega jõululaule “Oota hing” ja muud. Tasuks andis kirikhär- ra väikseid juturaamatuid. Peale minu oli veel palju teisi lapsi, kes lugesid või veerisid väriseva häälega, ütlesid käs- kusid ja jutustasid piiblitu- gusid. Igauks pidi ka midagi laulda oskama, sagedasti läks viis käest metsa või jäi hoopis pooleli ning nutt võt- tis vägisi võimust.

Tänuks saadud pildi või raamatueest tuli kirikhärrale kas patsi lüüa, käele musi anda või aitäh öelda. Mina väljendasin oma tänu karmel viisil korraga. Leidsin küll, et tegin rumalasti, aga et teised lapsed niisamuti eksisid, siis see trööstis mind.

Kui lapsed loetatud olid ja klassi esimene osa vähe vaba- maks sai, seati laudlina laua peale, toodi küünlad lühtri- tesse ja süüdati põlema. Õpe- taja asetaski armulauariistad ja piibli lauale ning altar oli- gi valmis. Paar vanemat ini- mest talutati laua äärde ja ta- litus algas.

Mina sellest suuremat mi- dagi ei mõistnud, tean ainult, et loeti patutunnistuse sõnu ja et õpetaja tegi käega üle- valt alla ristimärgi ning laul- di mingit püha laulu. Mind huvitas saadud raamat ja püüdsin vaadata, mis teistele

lastele oli antud. Nägin, kui ema tuli uksest, käes väike valge kauss ja viis selle õpe- taja ette lauale. Elutoa uksest tuli ka keegi külamammi, väi- ke titt tekkide sees süles ja rõhus ka õpetaja poole, lapse isa ja vaderid nihkusid niisa- muti takkajärele. Lauldi “Mu nimi taeva kirja pandud”. Mi- nu arvates räägiti liig pikalt ja kaua seletati enne, kui ni- mi öeldi.

Olin tüdinud juba sellest püsti seismisest ja väsinud ärevusest. Viimaks ometigi tuli lõpp, lauldi veel “Ma kum- mardan sind armuvägi” ja sel- le järgi veel “Mu isamaa mu õnn ja rõõm”.

Aga ometi ei olnud veel kõik lõppenud. Koolilapsed läksid küll koju, mõned naised jäid klassi külaajuttu ajama, aga meie hiilisime oma tuppa isa- le, emale ja kirikhärrale jär- gi. Õpetaja astus tahatuppa, kuhu oli kaetud laud kiriku- õpetaja jaoks üksinda. Mida talle pakuti, see oli meile, las- tele, unistuseks ja ainult muinasjutus lubatud. Hapu- leiba, peenleiba, rosinasaija ja sepikut, praetud kana ja kar- tuleid, sinki ja võid, kanamu- na ja sülti, piima ja magusat suppi. Kuidas ta sõi, seda meie ei näinud, siis tõmmati tagumise toa uks kinni.

Põnevusega ootasime, millal kirikhärra söönud saab ja millal minema hakkab. Ukse taga just ei julenud seista, kartsime, et kui õpetajahär- ra juhtub nägema, siis hak- kab veel kord käskusid küsi- ma. Hoidsime nurka ja piilu- sime kartlikult ukse poole, millal õpetaja välja tuleb.

Isa aitas kirikhärrale kasu- ka selga ja vildid jalga ja õpe- taja väljuski. Siis kutsuti

meid, lapsi, õpetajaga juma- laga jätma. Värisevi käsi kat- susime õpetaja kätt, aga sü- dames salarõõm. Et viimaks ometi oleme vabad sellest kartusest ja värisemisest, mis juba pool nädalat enne õpetaja tulekut oli alanud. Isa saatis õpetaja trepini, kus ho- bune juba vastas kuljustega pead raputas. Siis läks ta minema Kaiu mõisa poole.

Nüüd tuli ema ja jagas kõi- gile perele õpetajast üle jää- nud roogasid, ise imestades ja pahandades, et miks õpetaja nii vähe söönud ja talupoja rooga halvaks pidanud.

Meile aga maitstes see kõik ülihea, kahju ainult, et seda nii vähe oli. Ja kust pidigi se- da nii palju võetama? Võid laenati Vanakõrtsust, sinki Altmardilt, saia ja peenleiba toodi pagari juurest. Rõõsa poest laenati piimakann ja supitirin. Kahvel ja nuga hoi- ti selle jaoks aasta otsa pabe- ri sees ahju otsas.

Ja kui õpetaja sõi, siis tä- nas ja kiitis, et küll kool- meister on rikas. Küsis aga, miks teie lapsed nii lahjad on? Teie peate neile rohkem piima andma, mispeale ema häbelikult tähendas, et lap- sed piima ei taha. Aga meil piima tõepoolest ei olnudki, sest üks lehm lüpsis ja sel- lest tahtis saada väike laps ja terve pere supi peale ja pud- ru kasteks.

Elise Ruudi-Maapalu (1896-1948) on sündinud Kaius Kas- vandu koolimajas Gustav ja Tiiru Ruudi teise lapsena. Ta on töötanud kooliõpetajana Kaius 1922-1925 ja 1939-1948.

Saja-aastase Kaiu raamatukogu minevik ja tänapäev

Juhan Märjama

1907. aasta kevadel tekkis Harju maakonna vanima, 1891. a asutatud Kaiu laulu- ja mänguseltsi ärksamatel liikmetel mõte asutada raamatukogu. Selleks, et raamatute ostmiseks raha saada, korraldati juulikuus suur rahvapidu ja näitusmüük Kasvandu küla Karjatse talus. Kokku saadi tulu 103,23 rubla. Selle eest osteti 271 raamatut ja raamatukogu asutati 1. augustil 1907. Raamatukoguhoidjaks sai aktiivne seltsitegelane, vallakirjutaja Martin Sellin.

Raamatukogu asus vallamajas. Seltsi liikmed said lugejaks tasuta, mitteliikmed pidid maksma ühe rubla aastamaksu või 10% laenatud raamatute hinnast. Alates sellest ajast on Kaius raamatukogu pidevalt olnud. Suletud oli ainult sõja-aastatel 1941-1944.

Raamatukoguhoidjaks olid mõne aasta kaupa vallakirjutajad, kooliõpetajad ja talutüred-pojad.

Raamatukoguhoidjateks olid vallakirjutaja Martin Sellin aastatel 1907-1909, talupoeg Hans Einson, vallakirjutaja abi Kustas Aron 1909-1912, kooliõpetaja Juhan Kalamees 1912-1914, vallakirjutaja Hans Vilms ja abiks talupoeg Jaan Pott 1914-1918, talutütar Melanie Pott 1918-1921, vallasekretär Aleksander Pohlandt ja vallasekretäri abi Feliks Neithal 1921-1923, kooliõpetaja Elise Ruudi 1923-1924, talutütar Liina Kurema 1924-1933, talutütar Elvine Kolberg 1933-1940, 1940 kuni mõrvamiseni vallasekretär Johannes Maantoa. Raamatukoguhoidjad olid tavaliselt ametis mõne aasta,

pikemalt oli sellel kohal Liina Kurema - üheksa aastat.

1935. aastast oli raamatukogu osakond Põlliku külas Nooretoa talus. Raamatute arv suurenes pidevalt. 1936. aastal oli Eesti raamatu aast. Korraldati korjandus uute raamatute ostmiseks. Annetajaid oli 236 ja saadi 5264 krooni.

Raamatukogu töötas põhikirja alusel. Esimene põhjalikum põhikiri kinnitati 1928. aastal seltsi peakoosolekul. Põhikirjast loeme, et raamatukogu oli avatud pühapäeviti kaks tundi ja korraga laenutati kolm raamatut kaheks nädalaks. Kui raamatut tähtajaks ei tagastatud, võeti viivist 5 senti nädalas. Kodus lugemisel pidi raamatu ümber olema paber. Raamatu rikku-mise või kaotamise korral tuli maksta kahekordne raamatu hind. Raamatukoguhoidjad laenutasid esialgu raamatuid tasuta.

1930. aastal määrati Kaiu vallavalitsuse ning laulu- ja mänguseltsi lepingu põhjal raamatukoguhoidjale 30 krooni töötasu aastas, vallavalitsus maksis raamatute soetamiseks kaks senti iga valla elaniku kohta ja raamatute köitmiseks 30 krooni aastas.

Raamatukogu asus põhiliselt vallamajas, mõnel aastal ka talus, kus raamatukoguhoidja elas. Nii oli raamatukogu 1918-1921 Karjatse talus. 1940. aastal koostatud tegevusaruande põhjal oli raamatukogus 1203 raamatut ja aasta jooksul 897 laenutust. 1941. a suvelahingute ajal oli raamatukogu suletud. Osa raamatuid tassiti kodudesse. Teada on fakt, et 1941. a suvel oli pandud raamatuid raamatukogu akendele kaitseks kuulide eest.

Kaiu raamatukogu praegune juhataja Külli Kahl raamatukogu saja aastast tegevust kajastava stendi kõrval.

JUHAN MÄRJAMA fotod

Sõjajärgne aeg

Pärast sõda, 1945. aastal, avati raamatukogu uuesti. Nõukogude ajal oli raamatukogu algul vallamajas, siis Kaare tänaval ärklikorruuse ja puuküttega majas, kus oli talviti väga külm, seejärel uuesti vallamajas ja 1998. aastast suure korterelamu ühes tiivas. Samas majas on ka lasteaed.

Raamatukogul on 100 m² põrandapinda. Nõukogude ajal tuli peale raamatute laenutamise teha ka palju muud, nii meeldivat kui ka ebameeldivat. Meeldivaiks olid kohtumised kirjanikega, uute raamatute arutelud, lugejate konverentsid, näitused raamatutest. Raamatukogus on tegutsenud lasteringid, peetud piiblitunde, koolis olid raamatukogutunnid, õpilased käisid kogus raamatuid parandamas ning raamatukogutöötaja organiseeris teatrite ja näituste ühiskülastusi.

Aasta naise valimine (EENA korraldusel) 6.11.02. Raplas. Vasakul Ilma Jensen - Kaiu raamatukogu juhataja.

Ebameeldivad olid Nõukogude Liidu tähtpäevade puhul kohustuslike näituste tegemine, aga ka kohustus käia kolhoosis kartuleid võtmas ning loomi ja inimesi loendamas. Ilukirjandusega koos pidi inimesele lugemiseks kaasa andma ka mõne poli-

tilise raamatu. Sõjajärgseil aastail on raamatukoguhoidjad (juhatajad) olnud V. Aus, R. Nuuter, Marta Tomei, Siiri Vann, Marje Kurema, L. Randla, Malle Vessart, Ilma Jensen ja 2005. aastast Külli Kahl. Pikemalt olid raamatukogu juhatajaks Malle Ves-

sart - 17, ja Ilma Jensen - 22 aastat. Viimane tunnistati 2002. aastal parimaks raamatukogutöötajaks Rapla maakonnas.

Siin ja praegu

Praegu töötab Kaiu raamatukogu juhatajana Külli Kahl. Raamatukogus on 15 378 trükist. Kaiu piirkonna 936 elanikust on lugejaid 357, neist lapsed 144. Eelmisel aastal oli külastusi 4468 ja laenutusi 7345. Raamatukogus on kaks töötajat.

Külastajate jaoks on üks internetiühendusega arvuti, saab kasutada koopia-masinat. Külli Kahl selgitab, et kõige rohkem loevad Kaiu inimesed eesti kirjandust. Populaarsematele uudisteostele on järjekorrad, sest raamatukogu saab ainult ühe eksemplari ilmunud teosest. Hädas on õpilased kohustusliku kirjanduse lugemisega, sest ka neid raamatuid on tavaliselt üks eksemplar. Kui kurdetakse, et lapsed loevad vähe, siis Kaiu laste kohta seda ütelda ei saa, sest õpilased on aktiivsed lugejad.

Teiseks suuremaks lugejate grupiks on pensionärid. Aja-kirjandusest loetakse kõige rohkem Õhtulehte, järgnevad Maaleht ja Nädaline.

Raamatukogus on näitus tegevistest 100 aasta jooksul. Stendil on sellekohased fotod, raamatukogu kohta ilmunud artiklite ja kodu-uurimuslike kirjutiste koopiad.

Käesoleva lühiluuleaate kirjutamisel on kasutatud tuntud kodu-uurija Leo Rehema uurimust "Kaiu raamatukogu 1907-1940" ja Kaiu põhikooli VIII klassi õpilaste Agnes Kurvitsa ja Signe Vahi 2004. a kirjutatud kodu-uurimuslikku tööd "Kaiu raamatukogu läbi aegade".

Mahtra sõda 50 aastat tagasi

Rein Jõgi

Mahtra sõja 100. aastapäeva pidustused 1958. aastal kujunesid ennenägematult suureks rahvakogunemiseks. Keegi ei suutnud ette näha nii tohutut inimesumma. Rahvast oli tulnud setost saarteni. Ise-loomulik on ühe Mahtra mehe jutt, kes ütles, et kogu küla oli seal, kuid mina ei näinud neist kedagi.

Mis see oli, mis omaalgatuslikult nii palju rahvast kokku tõi? Eks ikka see maagiline sõna - vabadusvõitlus, mis eesti rahva hinges pole kunagi kustunud. Rahvas oma kohalolekuga tõestas, kui populaarne oli totalitaarsele võimule vastuhaku teema. Tuldi mälestama ja austama neid vahvaid mehi, kes olid valmis ohverdama elu ja terve oma õiguste kaitsmise

nimel.

Samas ei saa märkimata jätta tolaeagset poliitilist õhkonda. Stalinismi ajal oluks selline ettevõtmine mõeldamatu. "Hruštšovi sula" oli haripunktis, massirepressioonid lõpetatud. 1941. aasta sündmustes ellu jäänud ja suur osa 1949. aastal küüditatutest olid kodumaal tagasi. See andis julgust ja lootust. Enamik rahvast mäletas vabaduse aegu. 30aastane eestlane oli saanud veel eestimeelse kasvatusena. Eestlane võis ka 100 aasta taguse Vene soldatite vastase võitluse üle uhkust tunda.

Vahemärkusena olgu öeldud, et nn Hruštšovi sula ei maksa üle hinnata. Põhimõteline vahe oli vaid selles, et kui Stalini ajal võis ükskõik keda, kes arvati olevat nõukogudevastane, ilma kohtuta

Siberisse saata, siis Hruštšovi ajal pidi "süü" olema kohut poolt tõendatud.

Aga tagasi aastasse 1958. Kauba müügikohti oli ilmselt vähe. Järjekorrad olid tohutud. Jäätis sai otsa juba esimese tunniga. Saiakesed-pirukad samuti. Karastusjooke toodi küll juurde, kuni kaubalaod tühjaks said, kuid kõik kadus nagu hundi kurku. Ainus, mida peaaegu lõpuni jätkus, olid küpsised-kommid, millest samuti kaubaladu tühjaks veeti. Taarat võtsid vastu samad müügiputkad. Ei viitsitud taara äraandmiseks uuesti järjekorda minna, seetõttu oli kogu ümbrus pudeleid ja klaasikilde täis.

Püsti oli pandud ainult üks kahekohaline välikäimla, eraldi M ja N. Järjekord nendes oli vaat et poole tunnine.

Parkimine

Vaatamata tolaeagsele vähehesele autostumisele, mis tänapäevasega võrreldes on ligikaudu 1:100-le, oli Mahtra ümbrus Verepõllust alates kuni Atla jõe äärsete väljadele autosid täis. Busside ja sõidautode kõrval oli palju ka inimesi kohale toonud ja selleks kohandatud veoautosid, millel pingid sees ja presendist või plekist kongid tuulevarjuks peal. Embleeme võis näha paljudest kaugetest kohtadest: 11. autobasist (Saaremaa), 9. autobasist (Valga), Põlva ja Rõpina ETKVL-ist.

Liiklus

Mahtra ümbruse kitsaste külavaheteede tõttu oli liiklus raskendatud. Isegi vastutulevast autost möödumisel pidi kasutama teepeenart.

Kui kõik auto autos kinni Mahtrast lahkuma hakkasid, juhtus Atla teeristil avariit, mille tagajärjel tekkis liikluseummik, mida Rapla rajooni ainus autoinspektor ilma-tu aja lahti harutas.

Vabaõhuetendus

Õhtu naelaks pidi kujunema Rapla isetegevuslaste lavastatud vabaõhuetendus. Õnnetuseks oli selleks valitud vanade mõisatiikide ja maantee vaheline ala, mis kaugeltki ei suutnud mahutada kõiki pealtvaatajaid. Etendus sai vaevast alata, kui toimus mitu sündmust ühekorraga. Tagumised, kes midagi ei näinud, hakkasid ettepoole trü-gima. Järjest valjemini kostis hõikeid: "Istuge maha!" Esi-mesed maha ei istunud, sest siis poleks ka nemad midagi näinud.

Tagantpoolt hakkasid esimeste pihta lendama pudelid ja kivid. Rahvas suruti etendusplatsile ja tiikidesse. Etendus katkestati. Kohale ilmus tuletõrjeauto, mis ähvardas rahvale vee peale lasta. Õnneks seda siiski ei tehtud, vastasel korral oleks minne tea kui palju inimesi jalge alla surnuks või vigaseks tal-latud. Paanikas rahvas on äraarvamat. Mõgafonist korraldi pidevalt, et etendus jääb ära ja paluti laiali min-na.

Pikkamööda hakkaski rahvas lahkuma. Tagajärjed olid kurvad. Lõhkisi päid ja muhke oli teadmatul arvul. Tiigis supelnud väanasid riideid kuivemaks. Kui suurem osa rahvast oli lahkunud, teata-ti, et etendus siiski toimub, ja see jõudis õnneliku lõpuni.

Gideon von Staal, Hõreda mõisa ehitaja

Rait Talvoja, Mahtra talurahvamuuseumi teadur

Staalid pärinesid Tallinna kodanike hulgast. Rootsi ajal tõsteti nad aadliseisusse. 18.-19. sajandil olid nad ühed suuremad maavaldajad Eestis.

Gideon von Staali vanaisa vanemad **Georg von Staal** ja tema naine Elisabeth Maria, sündinud von Wrangel, on maetud Amblasse. Elisabeth Maria isa oli Järvakandi mõisa omanik ning sealt tuligi see mõis Staalide valdusse.

Georgi poeg oli **Karl Friedrich Johann von Staal** (1681-1767). Temale kuulusid Ingliste, Hõreda, Pae, Keava ja Järvakandi mõis.

Karl Friedrich Johanni neljas abielu sõlmiti 1729. a Tallinnas Bela Charlotte von Straelborniga (1700-1779). Nad olid Gideoni vanaisa-vanaema. Neil oli palju lapsi.

Gideoni isa **Friedrich von Staal** (30. nov. 1733 Ingliste - 8. mai 1801 Ingliste) oli brigadikomandör ning ta pani aluse Staalide Ingliste harule. Tema noorem vend Peter Otto von Staal (1737-1800) sai esiisaks Staalide Silmsi harule Järva-Peetri kihelkonnas. Friedrich von Staal abielus Margaretha Elisabeth von Fockiga Sagadist (2. nov. 1751-18. mai 1808). Neile sündis 9 last, kellest vaid üks poeg suri lapseeas:

Ernst Friedrich (1773-1832) sai koloneli aukraadi, abielus Charlotte von Knorringiga, neil oli 4 last.

Carl Gotthard (1774-1824) oli kindralmajor, jäi vallaliseks.

Friedrich August (1775-1805) oli oberst, jäi poissmehes.

Gideon (1776-1843).

Georg Johann (1777-1862) abiellus Amalie von Lilienfeldiga Kuusikult. Neil oli 8 last.

Margaretha Elisabeth (1779-1795).

Anna Charlotta Maria (1780-1848) oli abielus kindral Otto von Kurselliga Sinalepast.

Ferdinand Alexander (1783-1823) oli kindralmajor ja elas Peterburis, tal oli kolm last.

Friedrich von Staali neli poega teenisid ohvitseridena Vene impeeriumi eri paigus. Vanemad hakkasid oma poegadele välja ehitama mõisasüdameid. 1804. a valmis Raikküla stiilne mõisahoon. Alustati Hõredale uue peahoone ehitust.

1808. a pärimislepingu järgi päris Ingliste mõisa vanem poeg Ernst, Hõreda päris Gideon ning Raikküla noorem vend Georg.

Gideon von Staal

Gideon von Staal sündis 19. juulil 1776. a Ingliste mõisas Friedrich von Staali ja ta naise Margaretha Elisabethi,

sünd von Fock, pojana. Laps ristiti 23. juulil ja ta sai oma eesnime onu Gideon von Fockilt. Gideon sai sõjaväelise hariduse, võttis arvatavasti osa isamaasõjast ja läks pärast sõda erru kapteni aukraadis.

1808. a päris ta Hõreda mõisa. Gideon von Staal jätkas peahoone ehitustööd varasemast erineva plaani järgi. Valmis üks ilmekamaid klassitsistliku arhitektuuri näiteid Eestis. Elegantsele fassaadile lisandus ka luksusk sisu - kaks triumfiteemalist *grisaille*maalinguga saali. Maalinguid leidis veel teisteski ruumides.

Tolle aja kombe kohaselt tegi enamik mõisnike poegadeid läbi sõjaväeteenistuse ja seetõttu abiellusid alles kolmekümnendates eluaastates. Kaasaks võeti ikka 10-15 aastat noorem neiu. Mõisnike perekondades oli enamasti palju lapsi. Lastesuremus oli neil muidugi väiksem kui talupoegadel.

22. aug. 1813 abiellus Gideon von Staal Marianne von Salzaga (24. okt. 1794 – 12. juuni 1863), kes pärines Virumaalt Kadrina kihelkonna Hõbeda mõisast. Pulmadeks oli härrastemaja enam-vähem valmis. Noorpaar sai uue hoone toredust maitsta vaid mõne aasta. Sellise esindusliku mõisahoon ehitus nõudis väga suuri rahasummasid ning tekkinud võlad vajasid tasumist.

1819. a mõis juba panditi ning perekond asus elama Pirgu mõisa. 1821. a vormistati esialgne pantloovutus ostulepinguks.

Pirgu mõisa uue peahoone ehitas Gideon von Staal 1820ndatel aastatel. Mahult tagasihoidlikum, kuid klassitsistlikult stiilipuhas hoone asub looduslikult väga kaunis kohas Keila jõe kaldapealsel.

1823. a müüs Gideoni vend Georg Raikküla mõisa Venemaa rahandusministrile krahv Kankrinile.

Gideon ja Marianne von Staali lapsed:

August (1814-1878) oli viitseadmiraal Kroonlinnas.

Marianne (1815 Hõreda - 1876).

Agnes (1816 Hõreda - 1905 Tallinn).

Friedrich (1818 Hõreda – 1892) oli viitseadmiraal. Abielus 1854. a Peterburis, tal oli 8 last, neist üks kandis eesnime Gideon.

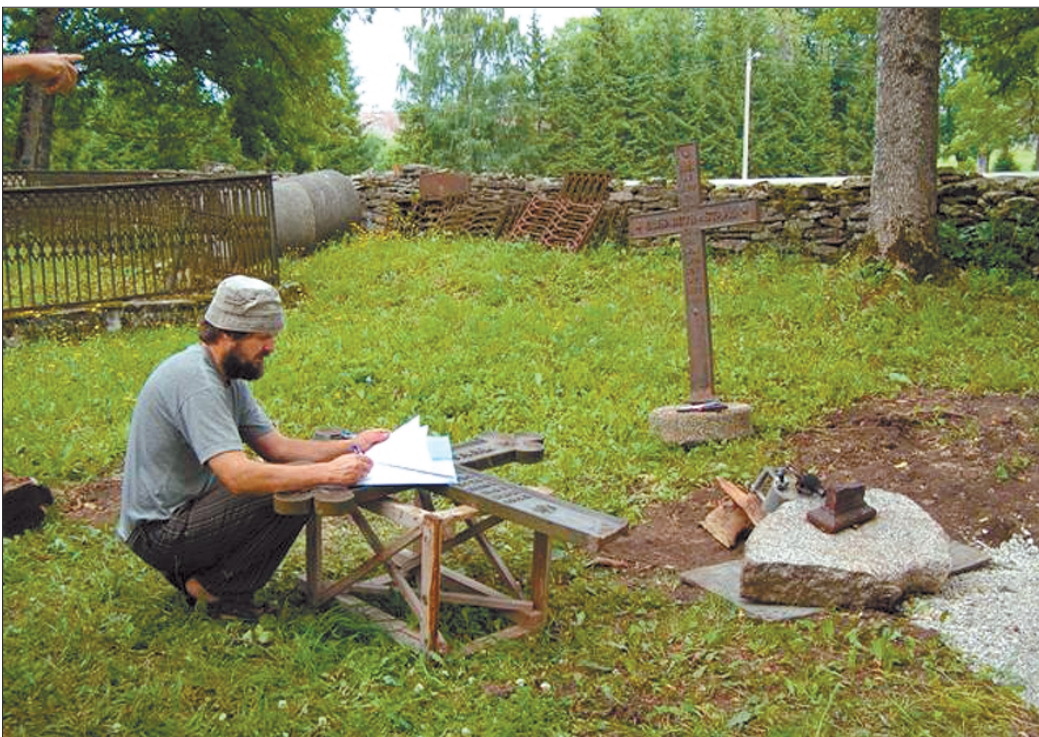
Alexander (1819 Pirgus - 1861) oli kaptenleitnant, abielus kodanlaseseisusest Rosalie Kachowskiga, neil oli 5 last.

Ferdinand (1823 Pirgus) – kapten, abielus kodanlaseseisusest Nadeshda Krassovskiga. Neil oli 8 last.

Elisabeth (1825 Pirgus – 1825) on maetud perekonna hauaplatsile.

Adele (1834 Pirgus).

Gideon von Staali oli kokku

Hauatähist valmistamas.

TAUNO KIBURI fotod

8 last, vaid üks tütar suri beebieas. Kõik tütreid ja vanim poeg jäid vallalisteks. Kolmel pojalt olid lapsed. Kokku oli Gideoni 21 lapselast.

Juuru pastor August Anton Ketler on kirjutanud Juuru kiriku kroonikasse:

1830. a Pirgu mõisa päris-härra on kapten G v Staal, Inglistel on ta vend kolonel Ernst von Staal ning Juuru mõis kuulub nende õele, leskproua kolonel Charlotte von Kurselile.

1830. a alguses oli G v Staal ja Atla härra rittmeister A. V. Barlöwen kihelkonna ülemkirikueestseisjad. 13. sept 1830 v Staal loobus oma ametist.

Gideon von Staal suri 1. dets. 1843. a. Juuru kiriku kroonikas on järgmine märg:

7. dets 1843. a maeti Juuru kirikus pidulikult Tallinnas surnud Pirgu mõisa härra Gideon von Staal. Kirikus viibisid peale kutsutute ka pea-aegu kõik talupojad, vabadi-kud ja sulased Pirgust. Viimased kandsid oma hea, inimsõbraliku mõisahärra õlgadel eestikeelse laulu saatel Juuru külast alates kirikuni. Kirikus peeti eestikeelne matusekõne. Lõpuks sängitati kadunu põrm saksakeelse hauakõne saatel perekonna poolt väljavalitud kohas kirikuaias mulda.

1846. a Pirgu mõis müüdi, vormistamine toimus 1847. a. Gideoni lesk Marianne von Staal suri Tallinnas 1863. a ja maeti Juuru kirikuaueda.

Ants Hein ütles 2003. a Ingliste mõisas peetud ajalookonverentsil: *Staalid olid väga maitsekad ehitajad, nende ehitatud on imekaunid mõisad Hõreda, Pirgu, Ingliste, Raikküla. Kuid kahjuks on nende poolt ehitatud härrastemajad varemeis.*

Loodame, et taastatud Pirgu mõisa kõrvale tulevad peagi Hõreda, Ingliste ja Raikküla. Vähemalt Raikkülas näib asi edenevat.

Staalide hauaplats on taas korras

Rait Talvoja

Tänavu mihhklipäeval, 29. septembril peeti Juuru Mihkli koguduse nimepäeva ja koguduse 869. aastapäeva. Kirikus toimus kontsert-palvus, milles osales Viru-Jaagupi koguduse ansambel **St. Jacob-i Trio**. Esitlusel olid luterlike koraalide instrumentaal-seaded, mille vahele üks ansambli liige, Viru-Jaagupi kiriku pastor Tarmo Linnas rääkis episoodide Martin Lutheri elust.

Kontserdile järgnes väike kokkusaamine von Staalide taaskorrestatud hauaplatsil.

Kahe malmristi ja epitaafi restaureerimine sai teoks tä-

nu muinsuskaitse, kultuurkapitali, Juuru vallavalitsuse, Mahtra talurahvamuuseumi ja EELK Juuru Mihkli koguduse ühistele pingutustele ja muidugi tööde teostajale Paul Uibopuule, nagu ütles Juuru koguduse õpetaja Tauno Kibur.

Lühikese ettekande Gideon von Staali elust tegi siinkirjutaja.

Raidkivi Ateljee OÜ juhataja-restaureerija Paul Uibopuu rääkis von Staali perekonna hauaplatsi tähistest taastamisest, filosoferis põnevalt teemal „Epitaafid ja kenotaafid“ ning lõpuks andis lubaduse jätkata tööd Juuru kirikuaias paiknevate hauaplatside korramisel.

Ilus päikesepaisteline päev jätkus ühise söömaaja ja vestlusringiga Juuru vanas pastoraadis.

Restauraator Paul Uibopuu filosoferimas mihhklipäeval Staali-de hauaplatsil.

VANADEST TRÜKISTEST

Jalgpall Lõunanabal

Täna pakume huvitavat 1933. aastal ilmunud Spordilehe 6. numbrist. See on väljavõte inglise polaaruurija Robert Falcon Scotti päevikust, mis leiti 8 kuud pärast Scotti hukkumist. R. Scott ja ta kaaslased hukkusid ebaõnnestunud valitud liikumistee (üle liustikulõhede), ilmastikuolude ja veoloomade väljalangemise tõttu tagasiteel lõunapooluselt. Nabamaal viibimise ajal kirjutas ta päevikusse järgmist:

„Talvekorter Kap Evansil: teisipäev, 2. mai 1911: Täna mängisime esimest korda jalgpalli; lõunatuulest soodustatuna tegi minu meeskond kolm väravat. (Vastasmeeskonnast juttu pole. Võib arvata, et see koosnes R. Amundseni meestest, kes jõudsid poolusele 34 päeva enne Scotti. - Ö. O.)

Neljapäev, 4. mai: Täna oli jälle üks lõbus jalgpallipartii. See sportlik tegevus on meile suurel määral kosutuseks. Atkinson on parim mängija, talle järgnevad Hopkins, allohvitser Evans ja Crean...“

See oli 2. ja 4. mail anno 1911. Nüüd on möödas 22 aastat sellest, kui esimest korda mängiti jalgpalli Lõunanabal.

Eks arvutagem, mitu aastat sellest tänaseks möödunud on.

Uus pealtvaatajate maailmarekord jalgpallimatšil

Samast Spordilehe numbrist on lugeda:

Uus pealtvaatajate maailmarekord ühe jalgpallimatšis kohtas nüüd 134 170, mis 3000 inimese võrra suurem senisest. See uus pealtvaatajate maailmarekord püstitati tänavu (s.o 1933. aastal) Glasgow's Hampden Parki staadionil peetud Schoti-Inglise maavõistlusel, mille teatavasti võitis Schoti 2:1.

Vanarahva tarkus

Mida on vanarahvas arvanud oktoobrikuust, sellest on lugeda 1937. aasta ajakirjast Majasõber.

- * On oktoober soe, siis tuleb pikk talv ja külm küünla-kuu.
- * Pole lund oktoobris, pole ka detsembris.
- * Oktoobri lõpu vihm annab hea aasta ja jõuluks tuisused ilmad.
- * Kuidas oktoober, nõnda märts.
- * Udune oktoober kuulutab talveks palju lund.
- * Sajab oktoobris palju vihma, on detsember tuuline.
- * Kui kärbsed ja parmusid on näha veel oktoobrikuu keskel, siis tuleb pikk ja sügava lumega talv.
- * Teeb oktoober metsa lehtedest lagedaks, on talvel pehmeid ilmu oodata.

Vanu trükiseid sirvis
Õie Ohaka

OSTETAKSE

Ennustuse Kinnisvara võtab müüki kinnisvara. Hea hind ja kiire müük. Tel 5348 2672 www.ennustus.ee

OÜ Grundar Puit ostab kasvavat metsa ja metsamaad, võib olla ka hüpoteegiga ja osaliselt raiutud, müüjatele soodsate hindadega. Tel 510 3681, faks 443 6645

OÜ ostab lepapakku läbimõõduga alates 12 cm ja kvaliteetset oksavaba haavapakku läbimõõduga alates 25 cm. Info tel 515 6884

OÜ ETEST PR ostab põllu- ja metsamaad, talukohti ning maad linnade ja veekogude ääres. Tel 504 5215, 514 5215

1 või 2 boksiga garaaz Raplas. Tel 5666 7993

OÜ Raja K.T ostab soodsate hindadega küttepuid, paberipuid ja palke. Pakkuda võib ka sinega ja seismajäänud materjali. Tel 5341 3723

pidevalt tamme- ja saarepalke. Info tel 504 8445

garaaz Metsapargi või Ööbiku tn. Tel 5387 6256

Tamsalu metsatõstuki mast koos hammaslati ja pöördmehhanismiga või sarnane pöördmast. Tel 5742 2335, 5621 4081

tööstuslikke gaasiballoone. H. kuni 500 kr. Info tel 527 1386

töökorras piimajahuteid 200–600 l (võivad vajada pisiremonti) ja 2-4 hõlmaline vedrukivikaitsega ader (pöörd- või tavaader). Tel 501 3675

haagiskonks Ford Escortile 91.a. Tel 5648 8216

metsakinnistu, võib olla vähesel määral raiutud ja hüpoteegiga koormatud. Kõik pakkumised tere- tulnud. Tel 521 3819, e-post: Maxima73@hotmail.ee

TEENUS

Kodumajutus. Tel 526 8894

Vesivõimlemine Valtu ujulas. T, N kl 19, rasedatele N kl 17.30. Tel 5348 6943 Aire!

Ehitusfirma ootab tööpakku- misi. Töö korralik ja soodne. Tel 514 5220; e-post: ljakservis@hotmail.ee

Kaardid ennustavad. Tel 900 1727. 24 h. H. 17 kr/min

Kaevetööd miniekskavaatoriga Bobcat. Tel 5647 1011

TAUNEXAUTO–SÕIDUKID SAK- SAMAALT. Võtame autosid komisjonimüüki, sobivusel või- malik kohe välja osta. Lille 2a, Pär- nu. Tel 5567 0646, 5024 876. Valik nähtaval www.taunexauto.ee

Lamekatusetööd - paigaldus ja remont. Tel 5399 0610

MÜÜAKSE

kamina- ja saunaahjusid, sood- salt südamikke. Tel 505 4355

3 toal krt Märjamaal. H. 550 000 kr. Tel 515 0119

saetud, lõhutud lepa küttepuid 30, 40, 50, 60 cm. Tel 516 6305

kuivi pakitud kütteklotse 40 L võrkkotis. H 25 kr, kohalevedu ta- suta. Tel 523 8503

Ohekatku saeveski müüb lepa küttepuid 50 cm. Tel 501 2516

elamukrunt Raplas, olemas kõik liitumised. Tel 523 0999

3 toal krt Mahlamäel. Tel 5657 7144

kuivi kütteklotse 40 l võrkudes, koos veoga. Tel 384 7010

4 toal remonti vajav krt Laukna. Tel 5660 5532

suvila Selis Keila jõe ääres. H. 899 000 kr. Tel 514 2339

2 toal krt Raplas Lõuna tn. KIIRE! Tel 5905 3408

3 toal krt Märjamaal Tehase tn 1. Tel 5624 3808

toidukartulit, veovõimalus. Tel 485 8896, 525 5149

Mazda 626 1,8 92.a, bens.+gaas, kesklukk, signalisatsioon. Sood- salt. Tel 5563 9980

soodsalt head toidukartulit “Laura”, “Princess” ja “Anti”. H. 3 kr/kg. Vedu. Tel 5645 3717

krunt Uuskülas, 1097 m². Tel 5656 8103

VW Passat CL 92.a, sedaan, si- nine. Tel 5660 6865

garaaziboks Mahlamäel. Tel 5399 6222

3 toal korras krt Raplas. H. 700 000 kr. Kiire! Tel 5300 4424

Opel Omega 2,0 94.a. H. 29 000 kr. Kiire! Tel 525 5973

3 toal krt Raplas. Tel 5347 6692

kuivi küttepuid. Transport. Tel 5196 3947

VW Golf, 94.a., 1,4, t. sinine, sõidu- korras, kehtiv üv., reguleeritav rool, katuseluuk, h. 20 000 kr. Tel 5665 5343

VW Passat 1,6, 99.a., CAR. VW Golf 1,9 TDI, 96.a. Tel 509 6498

SOOVIN ÜÜRIDA

1-2 toal krt Raplas või lähümb- ruses. Pakkumised tel 5620 9249 Robert

2-3 toal krt Raplas. Tel 520 9141

ANNAN ÜÜRILE

1 toal krt Raplas. Tel 5384 3394

TÖÖPAKKUMISED

Pakutakse tasuvat ja stabiilset tööd harvesteri Valmet 911 JUHILE. Vajadusel väljaõpe kohapeal. Info tel 515 6884

Pakkuda hooajalist tööd rebasefarmis Soomes. Tel 529 3348, +35841472 4296

Haljastusfirma otsib AIAPAIGALDAJAI. Tel 550 7118, 5553 2333

Pakume tööd puittoodete LIHVIJALE. Töö sobib naisterahvale. Asume Saku vallas, Männiku raudteejaama vastas. Kontakt tel 506 4472

Kehtna Vallavalitsus võtab tööle SEKRETÄRI. Kandidaadilt eeldame: vähemalt keskharidust, erialast väljaõpet või töökogemust, arvuti kasutamise oskust, head suhtlemisoskust, kohusetunnet, korrektsust, eesti keele valdamist heal tasemel. Avalduse ja CV palume esitada 22. oktoobriks k.a aadres- sil Kehtna Vallavalitsus, Pargi tn 2, 79001 Kehtna või kehtna@kehtna.ee . Info tel 489 8821

Raplamaa Veterinaarkeskus võtab tööle VANEMSPETSIALISTI, kelle ülesandeks on loomakaitse-, kauplemise ning impordi-ekspordi valdkondade riikliku järelevalve teos- tamine Rapla maakonnas. Nõuded kandidaadile: kõrgem haridus (soovitavalt veterinaarne, inglise keele valdamine heal tasemel, arvuti kasutamise oskus, iseseisvus ja algatusvõime, hea suhtlemisoskus, B-kat. jubiluba. Pakume: kindlat sissetulekut ja ATS-ist tulenevaid soodustusi, enesetäiendamise võimalust, sõbralikku kollektiivi, huvitavat tööd. CV ja avaldus saata Raplamaa Veterinaarkeskus, Kuusiku tee 6, 79511, tel 489 2590

Arenev ettevõtte Kohilas võtab tööle SEKRETÄRI. Vajalik soome keele oskus ja hea arvuti tundmine. Tel 489 2415

Vajatakse EHITUSTÖÖLISI. Helistada telefonil 514 4680

KADUNUD

Esmaspäeva, 08.10 õhtul läks Alu kandis kaduma suuremat kasvu isane hallikas-must hundi- segu koer. Reageerib nimele Tommi, rihm on kaelas. Koer on suhteliselt arglik. Tel 5348 1716

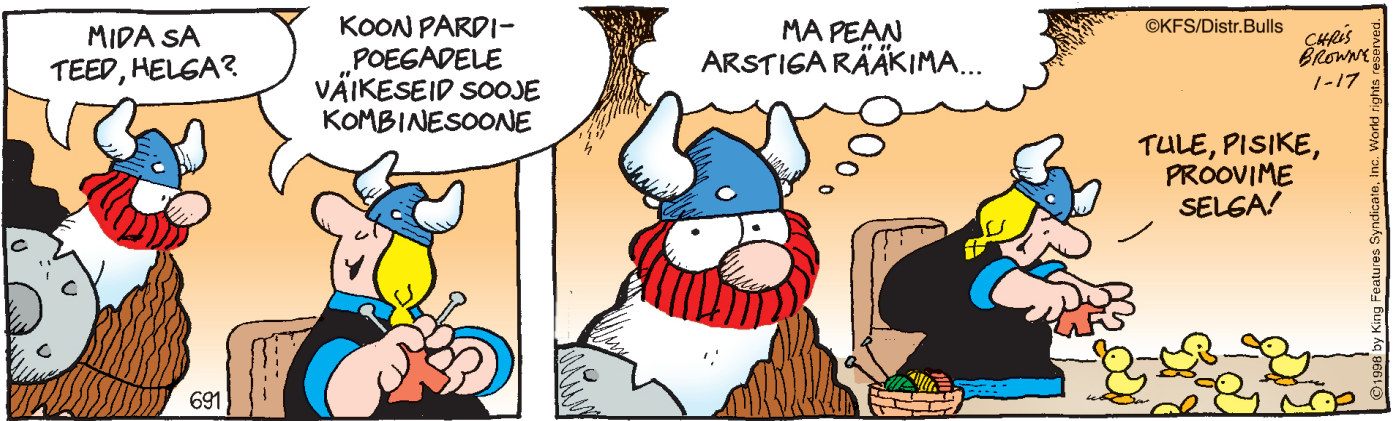
4. oktoobrist Raplast Ehitaja täna- valt kadunud isane pikakarvaline hallide vöötidega, suur koheva sabaga kass. Käpad valged, kae- las roheka põhjaga rihm. Kes on looma näinud või teavad temast, palun helistada tel 5391 9809

Ülemnõukogu hoones lülitati elekter välja. Hoone val- lutamine nurjus, sest sõjavägi ja isegi mitu KGB kindralit asus seadusliku võimu poolele. Mõistes, et edasine jõudemon- stratsioon toob vaid uusi inimohvreid, andis Jazov hommikul korralduse väed Moskvast välja viia. Lootes olukorrast väljapääsu leida, lendasid Krjutškov, Baklanov, Jazov, Tizjakov, Plehhanov ja Lukjanov Krimmi Gorbatšovi juurde. Ka Jeltsin oli nõus kaasa sõitma, kuid Ülemnõukogu ei lubanud tal minna – reetur Krjutškovi ei saanud reisikaaslasena usaldada. Nõuti, et kõik putši kor- raldajad tuleb kohtu alla anda. Lisati, et Gorbatšovi vigu ei saa korrata: KGB on reformimata ja sõjaväe üle puudub kontroll. Selle päeva tätsamad sündmused: Kell 00.07 alustas armee rünnakut Moskva Valgele ma- jale. Smolenski väljakul lasti maha noormees, kes üritas tõkestada soomuki teed. Haavata sai Tšehhi ajakirjanik. Kell 1.03 käskis Rutskoi avada Valge maja ründajate pihta tuli. Kell 1.30 taandusid soomukid, suutmata rahvamassist läbi murda. Hukkunud oli veel kaks meelevaldajat ja neli saanud haavata. Kell 3.15 taandusid Kantemirovi ja Tamani kolonnid Moskvast, osa neist takerdus lahkumisel barrikaadide taha. Kell 7.42 saabusid Moskvasse Odessa dessantväelased, kes ei osanud selgitada, mida nad seal teevad. Kell 14.18 asusid riigipöörased lennukiga teeles Krimmi, star- tides mõni hetk enne seda, kui kohale jõudsid neid vahista- ma saadetud miilitsad. Kell 16.52 asusid lennukiga Krimmi poole teeles ka Jeltsini lähikondlased Aleksandr Rutskoi, Ivan Silajev ja Vadim Bakatin. Kell 16.52 maandusid Pugo, Jazov ja veel mõned isikud Krim- mis. Kell 17.12 teatati, et küsitluse järgi toetas riigipöörajaid vaid 20 protsenti NSV Liidu elanikke, 62 protsenti pidas nende tegevust seadusevastaseks. Kell 20.13 algas Moskvast putšistidevastane hiigelmeele- avaldus. Kell 21.30 käskis Jeltsin GKTŠPI tegevus lõpetada. Kell 21.43 tagandas Jeltsin riigipöörde toetamise eest Kras- nodari krai, Rostovi, Samaara ja Lipetski oblasti juhid. Kell 21.56 allutati massimeedia Venemaa võimudele.

22. august Selle päeva tähtsamad sündmused: Kell 00.04 asus lennuk Silajevi, Rutskoi ja Gorbatšoviga Krimmist teeles Moskva suunas. Kell 1.19 korraldati Moskva barrikaadidel riigipöörde nur- jumise puhul rokk-kontsert, kus esinesid ansamblid Maši- na Vremeni jt. Kell 2.12 jõudis Gorbatšov Moskvasse Vnukovo lennuväl- jale. Putš oli sellega lõppenud. Kell 2.58 teatas Rutskoi, et Krjutškov, Jazov ja Tizjakov on vahistatud. Hiljem vahistati ka teised riigipöörde juhid peale Pugo. Janajev viibis prokuratuuri ruumides. Kell 10.01 teatati, et siseminister Boris Pugo oli vangisat- tumise vältimiseks sooritanud enesetapu.

JOONEALUNE

Hilisõhtul tormab mööda tänavat kena välimusega minisee- likus naisterahvas, keda ajab taga keegi meeskodanik. Ees- oleval ristmikul peatub äkki politseiauto, korralvalvurid tule- vad välja ja sulgevad mehel tee. „Eest ära!“ lõugab mees. „Me tuleme kinost. Kes viimasena koju jõuab, peab nõud ära pesema!“ *** Mees naisele: „Mulle ei meeldi, et sa oma juuksed lühikeseks lõikasid!“ „Ah nii? Aga kas sina küsisid minult nõusolekut, kui kiilaks jäid?“

Rapla TÜ majas oli kunagi ka Rapla rajooni juhtivrestoran. Legend räägib, et sellest viidi kunagi otse esinemiselt KGBsse ansambli Peoleo liikmed Lauri Nebel ja Henno Käo. Täna on ühel maja kaupluseaknal kiri: Asume nüüd Tallinna mnt. 22 (uues ärimajas).

Rapla valla vana vallamaja, rohtukasvanud ja tühi ammu. Kunagi pandi hoone teise korruse uhkes saalis inimesi pidulikult paari ja Anne Vaarmann (Veski) mängis elektriorelil Junost pulmamarssi.

Hoonetel on ajalooline, kultuuriline ja tihti ka emotsionaalne väärtus, ärgem laskem neil siis surra.

Arengukava aastateks 2007-2015 sätestab:

„Rapla maakonna ja Rapla linna kui maakonnakeskuse rolli tugevdamine koos Raplamaa Omavalitsuste Liidu ning Rapla Maavalitsusega. Raplamaa elanike jaoks oluliste avalike teenuste pakkumine Rapla linnas“

Liiga väike, et olla suur

Margus Mikomägi

Väike olla ei ole häbiväärne. Rapla on väikelinn ja selleks ilmselt jääbki. Seda kinnitab ka valla koduleheküljel rip-puv muudatusettepanekute ootel arengukava aastateks 2007-2015. „Pirgu Arenduskeskus (2003) prognoosib Rapla vallas aastaks 2010

rahvastiku vähenemist keskmise variandi korral ca 4% võrra. T a m m a r u (2001b) prognoosib siin aastaks 2025 rahvastiku vähenemist üle 10%.“ Prognoos on kava rahvastikuga seotud peatükis.

Üks on selge, väike saab mõelda suurelt. Õigem vist oleks öelda, et väike

peaks väike olemist teades ja säilitada tahtes suurtest suuremalt mõtlema.

vana ja uus koos kõlavad väärilt.

Nii väga ei tahaks siia kirja panna järgmist: lugupeetud otsustajad ja omanikud, ärge projekteerige ja ärge laske plaanida Raplasse uusi büroo- või nagu vanasti öeldi kontorihooneid. Uue põlvkonna ehitistel on uus kvaliteet ja usun, et olen esimene, kes rõõmustab hästi õnnestunud arhitektuuri ja funktsioonidega hoonete üle siin. Kui aga nüüd heita pilk siin kõrval olevale pildile, siis paraku... uue vajaliku ja esindusliku äri- ja büroohoone valmimine Raplas jättis tühjaks ruumid vähemalt kolmes Rapla jaoks kunagi nii tähtsas hoones.

Kõige murelikumaks teeb hetkel Rapla haldushoone. See maja, kus asub tänagi maavalitsus, on me riigis aetava poliitika tõttu vaikselt tühjaks jooksmas vaimukusest, asutustest, inimestest. See, Riigi Maja, on Rapla linna südames. Kas oleme mõne aasta pärast sunnitud nentima, et kesklinna kolehoone ei kaunista? Pole just meeldiv perspektiiv.

Kui riik on üks, siis selleks, et üks aja sümbol, Rapla haldushoone elaks jõuliselt edasi, võiks Rapla vallavalitsus sinna oma kodu luua. Praeguse vallavalitsuse maja kõrtsi ja kasino vahel saaks politsei, tuleks pildile, pääseks põõsast. Politseihoonesse äärelinnas ehitaks suure arestimaja. (Riik on hädas, arestantidele ei jätku arestimajades kohti.) Muidugi on sellised vangerdused keerulised, aga mitte võimatud.

Rapla linna ja valla valitsejad on ikka rääkinud Raplast kui maakonna keskusest. Ka tänane arengukava kinnitab: „Maakonnakeskuse tugevdamiseks ja maakonna elanikele vajalike teenuste kättesaadavuse püsimiseks on vajalik ka edaspidi maakonnasisene koostöö.“ Mõte on õige, aga ma ei usu sellesse, et Järvakandis, Kaius või Kehtnas läheb Rapla sedavõrd korda, et siia rahasüste tehtaks. Tõstamaa vald vaevalt Pärnusse investeerib või Kuusalu Tallinna. Raha ei ole nii palju, et oma valla rahval hea oleks, saati siis keskusele anda. Nõnda et soovitan raplakatel vähem mõelda maakonna keskuse staatusele ja rohkem iseolemisele, oma jõududega hakkamasaamisele. Saamise au on ka siis suurem. Saab ausalt selja sirge hoida.

Kui sügise peale mõelda ja igavene hääbumise aasta-aeg looduse tervikpilti paigutada, siis ehk ongi ka vanadel uhketel hoonetel vaja puhata selleks, et taas õide puhkeda. Ei oska öelda, kes looduse targalt toimima on sättinud. Sobiva elamiskõlbliku kesk-konna saab säilitada inime-ne, seda küll.

Teenindusmaja, nimi on jäänud, funktsioonid ajas muutunud. Pikka aega ripub hoone seinal silt, et rentnikke vaja.

Kunagise Rapla teedevalitsuse hoone aknal kuivavad täna kaktusedki.

Kuulus Rapla KEKi peahoone. Arhitektuuripärl, Okta Centrum täna. Uksel silt, et veel on mõned büroo- ja kontoriruumid rendile anda. Kunagi peeti siin vabariiklikke peotantsuvõistlusi, esimene öökino meenub.

Riigi Maja, haldushoone, maavalitsus... hoonega ühes kompleksis oli rajooni esindusrestoran, järjekorras seisti seal ukse taga. Lähiminekis peeti selles majas Eesti vabariigi valitsuse väljasõiduistungeid.

TÖÖPAKKUMISED

Puidutöökoda Raplas pakub tööd
PUIDUTISLERITELE, töötasu tk. alusel,
alates 10 000 krooni kuus.
Samuti pakume tööd **TISLERIABILE -ja
MAALER-VIIMISTLEJALE**, töötasu alates
6000 krooni kuus. Kohapeal majutusvõimalus.
Info tel 679 1600, 501 9196 Marge Virak,
Haabersti Maja AS

Puitmajade tootmise ja ekspordiga tegelev
OÜ Nordic-Holz, asukoht Atla küla, Juuru vald,
võtab tööle **TOOTMISTÖÖLISI** palgaga kuni
10 000 krooni ning **HÖÖVLIJUHI ABI** ja
SÖRMJÄTKULIINI OPERAATORI
palgaga 10 000-14 000 krooni.
Tel 489 7401, 514 9767, 529 0254

Töötav, kasvav ja arenev AS Katimex, asukohaga
Rapla, Tallinna mnt 55, ootab tööle **ÕMBLEJAJD**.
Kohapealne väljaõppe võimalus.
Head palgatingimused.
Küsi infot ja tule kohale!
Tel 489 6626, e-post: info@katimex.ee

Telefonipood Karmani kaubamajas Raplas pakub
tööd **KLIENDITEENINDAJALE**.
Kontakt tel 489 0888, 502 1899, e-post:
reinska@hotmail.ee

Kohila Spordikompleks võtab tööle
ADMINISTRAATORI.
Tööülesanded on ruumide kasutuse korraldamine,
klientidega suhtlemine, informatsiooni töötlemine
ja edastamine, kassapidaja ülesanded.
Kandidaadilt ootame head suhtlemisoskust,
kohusetunnet, täpsust, head pingetaluvust,
loogilist mõtlemist, aktiivsust ja vastutustunnet,
head arvutioskust.
Sooviavaldus koos elulookirjeldusega saata hiljemalt
29. oktoobriks 2007 aadressil Kohila Spordikompleks,
Kooli 1, 79805 Kohila alev või e-postile:
spordikompleks@kohila.ee.
Lisainfo tel 523 6932 või 489 0971

Kohila postkontor võtab tööle
KIRJAKANDJA.
Info tel 483 3740 või tulla Kohila postkontorisse
aadressil Side 2, Kohila.

KAASTUNDEAVALDUSED

Südamlik kaastunne
Agnes Jürisaarele

ISA

surma puhul.

SA Rapla Maakonnahaigla

Tunneme südamest kaasa
Jaak Erlemannile ja tema
perele kalli

ISA

surma puhul.

Tuuga pere

Mälestame head
bridzipartnerit

VELLO KABRITAST

ja avaldame omastele sügavat
kaastunnet.

Rapla Bridziklubi

Südamlik kaastunne
Vello Viirale onunaise

ALIISE PÖLLUMETSA

surma puhul.

Ene ja Lembit

Leinas langetame pea...

Avaldame sügavat kaastunnet
Tiiale lastega kalli

JAAN SEERMANI

kaotuse puhul.

Sõbrad Heino, Rein, Jaan,
Toomas ja Arno peredega

*Päike loojus,
ei teadnud siis me,
et sina me juurest
olid kaugele teel...*

Kallist abikaasat, isa, vanaisa
ja venda

ÜLO LÕOKEST
27. V 1937 – 15. X 2006

mälestavad 1. surma-
aastapäeval lesk, lapsed,
lapselapsed, vennad ja õde

Avaldame siirast kaastunnet
Hellele ja Kristiinale perega
kalli abikaasa, isa, äia ja
vanaisa

VELLO KABRITSA

kaotuse puhul.
Eevi, Milvi, Salme, Helju,
Malle, Urve, Helbe

*Tean, et ilmsi sa enam ei tule,
siiski südame ust ma ei sule.
Unes eksid ehk siia võib-olla,
ei mu uks või siis suletud
olla...* (Virve Osila)

Teatame kurbusega, et on
lahkunud kallis abikaasa,
isa ja vanaisa

VELLO KABRITS.

Leinavad omaksed

Ärasaatmine 14. oktoobril kell
10 Rapla pastoraadi saalis

Avaldame kaastunnet Hellele
ja Kristiinale perega kalli
abikaasa, isa, vanaisa ja äia

VELLO KABRITSA

surma puhul.

Luule ja Arvi

Avaldame sügavat kaastunnet
Ilmele ja Annesele abikaasa ja
isa

ELDUR SMIRNOVI

surma puhul.

OÜ Orgita Põld

*Oma laulu nii laulda
hallil teel,
kui polekski ilmas ruttu...*

Kallis Kristiina!
Tunneme Sulle kaasa isa

VELLO KABRITSA

kaotuse puhul.

Kursusekaaslased Luualt

Mälestame head sõpra

VELLOT

ning avaldame sügavat
kaastunnet Hellele ja Kristii-
nale abikaasa ja isa kaotuse
puhul.

Ants ja Erik peredega

Sügav kaastunne Kristiinale
kalli isa

VELLO KABRITSA

kaotuse puhul.

Nädaline

Südamlik kaastunne Palmile ja
Aivele perega ema, vanaema ja
vanavanaema

ALISE PÖLLUMETSA

kaotuse puhul.

Leida, Vello ja Evi

Teatame sügava kurbusega, et on lahkunud kallis abikaasa, isa,
vanaisa, vend

JAAN SEELMANN
5. XI 1944 - 10. X 2007

Leinavad omaksed.

Ärasaatmine 13. oktoobril kl 13 Kivi-Vigala kabelis

*Su tugev elutahe
valuliselt väsis,
jäid tühjaks kodu,
lähedaste hing.
Nüüd sügis lehti
kuldseks värvib
ja õiel kastepisar
ära saates sind...*

Mälestame ühistu esimeest

VELLO KABRITSAT.

Meie siiras kaastunne Hellele
ja Kristiinale perega.

K/Ü Rapla Koidu 17

*Iga jalatäis maad
on kellegi jälg,
iga peotäis mulda
on kellegi käsi,
mis pudenenud
kellegi käest...* (K. Ristikivi)

Avaldame kaastunnet
Kristiinale perega isa, äia ja
vanaisa

VELLO KABRITSA

kaotuse puhul.

Ulvi, Maldur, Jaanika,
Margus, Merle, Craig,
Kaire, Sven, Kerli ja Hillar

*Las küünlavalgus
mälestusi paitab
ja kaotusvalu
leevendada aitab...*

Südamlik kaastunne Helle
Kabritsale armsa abikaasa

VELLO KABRITSA

surma puhul.

Rapla Vesiroosi Gümnaasiumi
pere

Mälestame kallist

HEINO MÄOKAST

70. sünniaastapäeval ja
4. surma-aastapäeval.

Maria lastega

Südamlik kaastunne Margit
Sarrile perega kalli isa,
vanaisa ja äia

OTT OJAVEE

kaotuse puhul.

Rapla Muusikakooli õpetajad
ja õpilased

Avaldame südamlikku
kaastunnet Iirisele ja Siirile
kalli venna

LEMBIT SEINA

ootamatu kaotuse puhul.

Mall, Reet ja Peeter peredega

Mälestame kauaaegset
töötajat

VELLO KABRITSAT

ja avaldame kaastunnet
omastele.

Varko Kaubandus OÜ

*Surm on puhkus rändajale,
lõpp kõigile vaevadele...*

Avaldame sügavat kaastunnet
Helle Kabritsale kalli abikaasa

VELLO KABRITSA

kaotuse puhul.

Kolleegid Rapla Vesiroosi
Gümnaasiumi sööklast

Südamlik kaastunne Margit
Sarrile isa

OTT OJAVEE

surma puhul.

Rapla Meeskoor

Avaldame kaastunnet
Margit Sarrile

ISA

kaotuse puhul.

Rapla Vallavolikogu, Rapla
Vallavalitsus, Rapla Valla-
volikogu kultuurikomisjon

Margit Sarri perekonnaga!
Avaldame siirast kaastunnet
teile kalli isa, vanaisa ja
vanavanaisa

OTT OJAVEE

kaotuse puhul.
Segakoori Härmaline ja
ansambli Tungaltera lauljad
ning juhendajad

KUS SUITSU,
SEAL TULD.

KODU
TULEOHUTUKS

www.kodutuleohutuks.ee

SUITSUANDUR
PÄASTAB ELUSID!

Päästeala infotelefon on **1524**

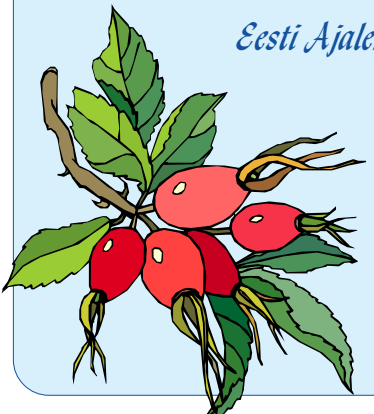
50
Vabakutseline ajakirjanik
Hannes Tamme
Õnnitleme!

Eesti Ajalehtede Liit

50
Toimetaja
Ivan Makarov
Õnnitleme!

Eesti Ajalehtede Liit

KESKKONNAMINISTEERIUM

Keskkonnaministeerium teatab vastavalt jäätmeseaduse §52 lõikele 2 Riigi jäätme-
mekava 2008-2013 eelnõu maakonna jäätmehooldust käsitleva osa avaliku välja-
paneku ja avaliku istungi tulemustest:

jäätmekava eelnõu maakondade allajaotise avalik väljapanek toimus 23.07 –
06.08.2007, avalik istung Järvamaa, Raplamaa, Pärnumaa ja Viljandimaa osade
kohta toimus 15.08.2007.a. Pärnu Maavalitsuses.

Avalikustamise käigus ei saanud ühtegi kirjalikku et-
tepanekut. Arutelul sisulisi ettepanekuid vastavate maakon-
dade jäätmehooldust puudutavate osade kohta ei tehtud.

Märjamaal avatud
UUS KAUPUS.

Müügil loodustooted,
lilled, kingitused ja käsitöö.

E-R 9-18, L 9-15
Tel 5348 6941

Rapla Vallavolikogu 31.mai 2007 otsusega
nr 47 kehtestati Rapla vallas Tuti külas asu-
va **Jõe kinnistu nr 1793** (katastritunnus
66904:003:0450) detailplaneering, millega
muudetakse kinnistu maatulundusmaa
sihtotstarve elamumaa sihtotstarbeks, kin-
nistu jaotatakse väikeela-
mukruntideks ning rajatakse
juurdepääsutee kinnistule Rap-
la-Märjamaa maanteelt T-28

PROPAN
TÕHUS JA PUHAS VEDELGAAS

SOODSAIM HIND NÜÜD JA ALATI:
Tehniline propaan 21 kg: **390 kr.**
Majapidamisgaas 21 kg: **325 kr.**

Allahindlus lepingulistele klientidele!
Ootame teid: AS Propaan Raplas Viljandi mnt 67.
Tel 489 6535, www.propaan.ee

K M T
MAJATEHAS

K.M.T. Majatehas OÜ on jõudsasti
arenev kilpmajade tootmisega
tegelev ettevõte.

Otsime oma tootmisüksusesse
Hageris majaelementide

VALMISTAJAID (mehed)

KOMPLEKTEERIJAJAID
(mehed ja naised)

Vajalik:

- tehniline taip
- hea füüsiline vorm
- kohusetundlikkus
- eesti keele oskus

Pakume:

- väljaõpet
- tänapäevast töökeskkonda
- häid palgatingimusi

CV saata: jaanus.krull@kmt.ee
tel 505 3692, 489 7597

Kehtna vallas Kärpla külas
Karjaveski talus avatud

REHVITÖÖKODA.
Töötame iga päev kl 7-22.

Võimalus osta uusi rehve,
nendega kaasneb tasuta vahetus.
Tel 503 7064, 489 8411

Head laulusõbrad!
Rapla Meeskoor ootab
oma vanu ja uusi lauljaid
16. oktoobril kell 19
Rapla Kultuurikeskuses

OÜ M-Revar
Autorehvide ja õli vahetus
Juurus.
Tel 494 4221, 510 3221

Selleks, et teie kuulutus
või reklaam ilmuks
soovitud Nädalise
numbris, peab see olema
esitatud ja tasuta
lehe ilmumisele eelneva
päeva kella 14ks

Ostame:

- kasvavat metsa
- metsamaad
- raieõigust kuni 120 000 kr/ha
(hüpoteegiga ja läbiraiutud)

Nõustamine ja abi asjaajamisel.
Ettemaksu võimalus. Maa mõõtmine.
Ostame vanu taluhooneid.

Faks 633 5576, tel 511 0415; 517 9866;
5615 0680 (Rapla)
Kontor aadressil Tallinna mnt 14
(kabinet 332) Raplas. Tel 489 4055

Märjamaa Vallavalitsus
kuulutab välja konkursi
Varbola Rahvamaja
JUHATAJA
vaba ametikoha täitmiseks.

Nõuded kandidaadile:

- kultuurialane kõrg- või keskeriharidus või
muu kõrg- või keskeriharidus;
- töökogemus kultuurivallas
- juhtimiskogemus.

Avaldus koos CV ja haridust tõendavate
dokumentide koopiatega esitada hiljemalt
31.10.2007 aadressil:
Märjamaa Vallavalitsus,
Tehnika 11, Märjamaa
78301, Rapla maakond.
Info tel 482 1141,
5305 7735, e-post:
tonu.mesila@marjamaa.ee

BONG

Bong Eesti OÜ on rahvusvaheline ettevõte
Kohilas, mis tegeleb ümbrike tootmise ning
pakendamisega

Seoses töötaja asendamise
vajadusega pakume tööd

PERSONALITÖÖTAJA -
JUHIABILE

kellelt eeldame:

- teadmisi personalitööst
- tööseadusandluse head tundmist, kasuks
tulevad teadmised raamatupidamisest
- väga head inglise keele oskust nii kõnes
kui ka kirjas
- väga head arvuti kasutamise oskust
(Word, Excel, DOSi-põhine programm)
- head suhtlemisoskust ja paindlikkust
- meeskonnatööle orienteeritust

Töö kirjeldus:

- tootmisettevõtte igapäevase personalitöö
korraldamine
- personali värbamine ja valik
- töötajaga seotud dokumentide vormista-
mine ja muu asjaajamine (töölepingute
sõlmimine, muutmine, lõpetamine;
käskkirjad, korraldused, protokollid jms)
- palgaarvestus (aja- ja tükipalk) ja
personaliaruandlus
- juhtide nõustamine tööõiguslikes
küsimustes
- rahvusvaheline kontserni aruandlus

Omalt poolt pakume:

- arendavat, huvitavat ja kogemusterohket
tööd rahvusvahelises tootmisettevõttes
- sõbralikku ja toetavat kollektiivi
- tähtja mõõdumisel (ca 2-3 a) võimalik
jätkuv koostöö

CV ja kaaskiri koos palgasooviga
palume saata kuni **31. oktoobrini 2007.a**
e-postile: merle.kullerkupp@bongeesti.ee
või Bong Eesti OÜ postiaadressile:
Jõe 17, 79808 Kohila, Rapla maakond.
Lisainformatsioon telefonil 489 0140.

Lelles ilmavaatlejal külas

Maire Körver

Selle sügise esimese tõsise- ma hallaöö järel olime nelja- päeval Lelles külas ilma- vaatleja Liisul. Tema sõnul on öökülm sellel nädalal ära ja siis läheb veel veidi sooje- maks. Öige talv hakkab no- vembri teisest poolest.

Varahommikune neljakraa- dine külm oli Liisu lillerohk- es aias juba enamiku öieilust hävitanud, jorjenid ja astrid olid tumedaks tõmbunud. Veel vaid mõned sügislilled ja potitaimed, millele perenaine ööseks katte peale pani, olid viimased öied säilitanud. Värskest rohetasid lopsakad petersellipuhmad ja kilekat- te alt tulid nähtavale alles vilju kandvad kuumaasikad.

„Kõik valmis tänavu prak- tiliselt kaks nädalat varem – see viitab sellele, et ikkagi talv ruttab,” järeldas ilma- vaatleja. „Vihma saame na- gu sügisel ikka, aga päris lausvihmasid ei tule.”

Neljapäeval oma aias tae- vast vaadeldes täheldas Liisu, et taevast ei ole praegu veel lumekarva - sünkjalt tumesi- nine ja taeva alumine kaar ergas. „Aga praegune taevast on juba küllaltki erk, siller- dav – kui taeva värvid on erk- sad, näitab see, et jahedat on tulemas,” märkis Liisu. „See nädal on jahedam, aga järg- mine nädal läheb natuke soo- jemaks, ööd on soojemad – jäävad nullilähedaste tem- peratuuridega. Pööripäeval oli tuul edelast – järelikult sügis väga karm ei ole.”

Talveks tasub varakult valmis olla

Ilmavaatleja tõdes, et sügis on meil kokkuvõttes olnud kuldne. Vananaistesuvi oli ära septembri lõpul, pärast sügisest pööripäeva. Ka oktoobri lõpp on üldiselt kül- laltki ilus. Päevane tempe- ratuur võib tõusta kuni 10 soojakraadini. Väga harva võib veel tulla kuni 15 kraa- di, kuid see pole enam vana- naistesuvi - õhuniiskus on suur. „Ilm viitab ikkagi selle- le, et peame valmis olema talve tulekuks, mis saabub tänavu suhteliselt vara,” märkis Liisu.

„Enam-vähem ilusad, kuid muutlikud, pehmete kraa- didega ilmad kestavad umbes mardipäevani, kuid seejärel peaksime juba talveks valmis olema, et tugevamate kül- made järel mitte öelda, nagu tulnuks talv ootamatult,” ar- vas Liisu. Ta toonitas, et seda tasuks meele pidada auto- juhtidel, kes peaks rehvid va- hetama kindlasti kõige hilje- malt novembri esimesel de- kaadil. Lumi tuleb maha no- vembri teisel poolel ja jääbki maha pikemaks ajaks, võib- olla kuni jõuludeni.

Tõrusid on palju, see tähen-

Tartu lähedal aiandustalus sündinud ja nüüd Lelles elav ilmavaatleja Liisu on ilma jälginud eluaeg. Ta alustas ilmavaatlustega oma vanaisa kõrval, vanaisa õpetuste järgi. „Aednik ei saa olla, kui sa ilma ei jälgi. Aiaga tegeldes käsipidi maas olles tunnetab ilma kõige paremini,” arvab ta.

Kass Miki perenaise Liisuga.

Seekord ei söitnud suvi sügisesse,” arutles ilmavaatleja.

Lumepall hakkas sügisel teist korda õitsema.

Maasikasort, mis annab marju hilissügiseni.

Silma rõõmustavad veel need lilled, millele perenaine ööseks katte peale on pannud.

dab, et talv tuleb lumine. Le- hed langesid suhteliselt aeg- laselt – sellest võib arvata, et külm ei tule järsku. Vih- mauss on veel pindmises ki- his, see näitab, et püsivat kül- ma meil ikkagi veel ei tule. „Sügis lõpetab ilusti kuldsest oma eksistentsi, aastaajad jäävad tänavu oma raami- desse ja normi piiridesse. Seekord ei söitnud suvi sü- gisesse,” arutles ilmavaatle- ja.

„Sellele, et talv tuleb külm ja saabub suhteliselt vara, viitab seegi, et oktoobri algul hakkas meeletu, massiline lindude ränne – parv parves kinni on nad kogu aeg lii- kunud,” kirjeldas Liisu. Kui mõelda vanasõnale *luiged läinud, lumi taga*, siis luikesid pole ilmavaatleja seni veel lahkumas näinud.

Katastroofi äärel

Ilmavaatleja arutleb: „Ilm on globaalselt muutumas. Üks näitaja on see, et Golfi hoo- vus jaheneb jääliustike sula- mise tagajärjel – see jahutab hoovust, mis ei too meile enam sooja, vaid toob nüüd hoopis jahedat. See teeb mu- ret. Midagi on juhtumas - klii- ma on kreenis. Oleme ka- tastroofi äärel, kas me taha- me või ei taha - ja see on suu- resti inimtegevuse tagajärg. Peatada seda enam ei saa, vaid ainult aeglustada, kui me väga püüaksime. Mida rohkem me loodust hävitame ja metsa maha võtame, seda vähemaks jääb putukaid, seda vähemaks jääb linde ja seda raskemaks ja kahjuliku- maks muutub keskkond ning seda vaesemaks jäävad meie hapnikuvarud. Lindude liigi- rohkus järjest väheneb – me hävitame nende pesakohad.

Kask ja mänd on teatavas- ti põhilised metsatööstuse kaubaartiklid. Kask puhas- tab õhku suvel - ta on nagu filter, mis laseb mürgid en- dast läbi. Igihaljaste okaste- ga mänd puhastab õhku tal- vel. Kus on kaske ja mändi, seal on kerge hingata. Hap- nikku me raha eest osta ei saa.

Kõik see keemia, mida ka- sutatakse põllumajandus- tootmises ja toiduainetetöös- tuses, et tootlikum olla ja suuremat kasumit teenida, näitab suhtumist, et ei iseen- da ega oma järeltulevate põlvede elu ja tervise peale ei mõelda. Kõik need mürgid, mida me sisse sööme ja sisse hingame, viivad lõppkokku- võttes selleni, et meist kolm- neli põlve edasi hakkavad veelgi suurenema mitmesu- gused haigestumised, tulevad epideemiad.

Praegused rahamehed võik- sid mõelda sellele, et kunagi hakkavad järeltulevad põlved ringi käima, hapnikukotid kaasas.”